

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

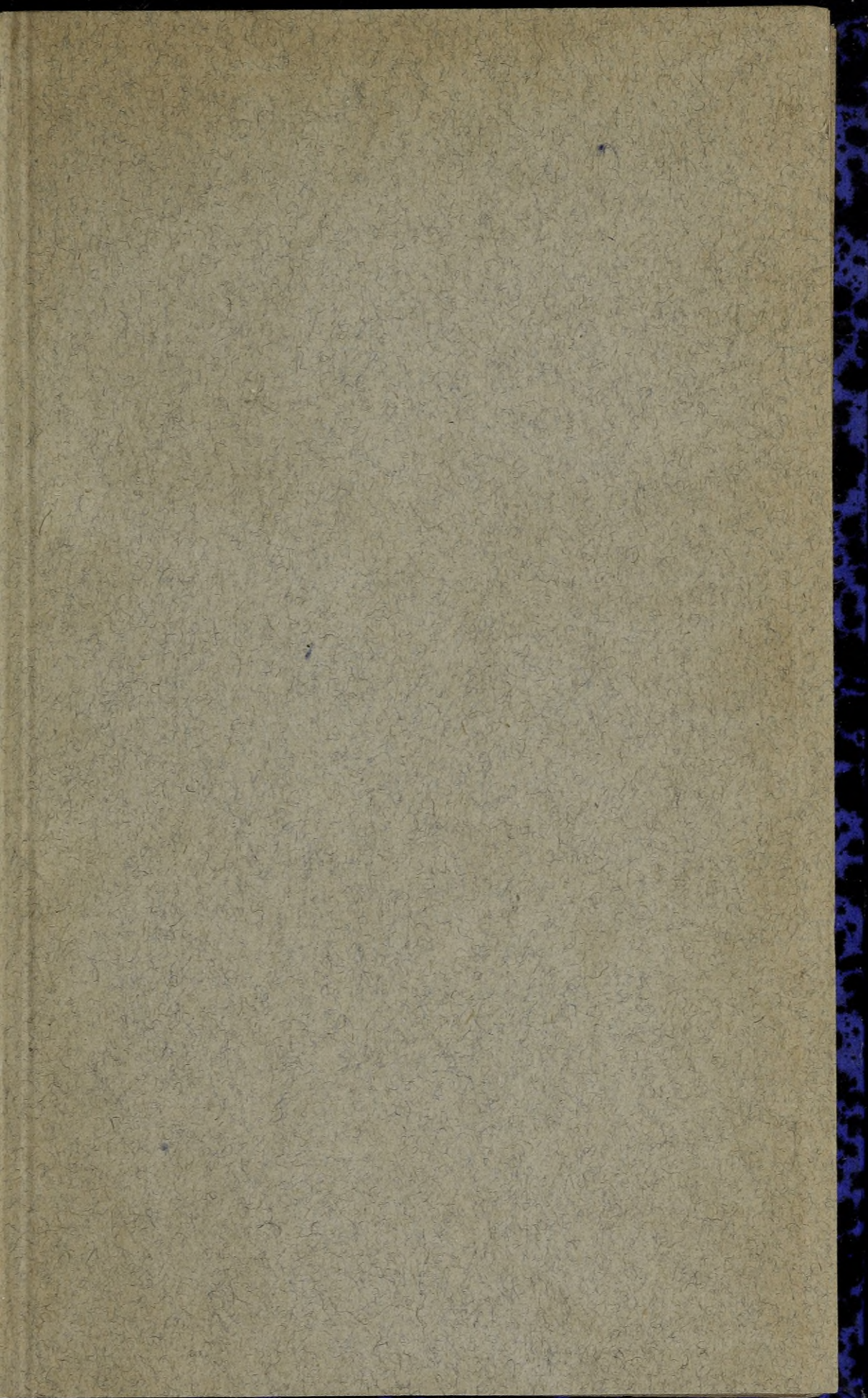

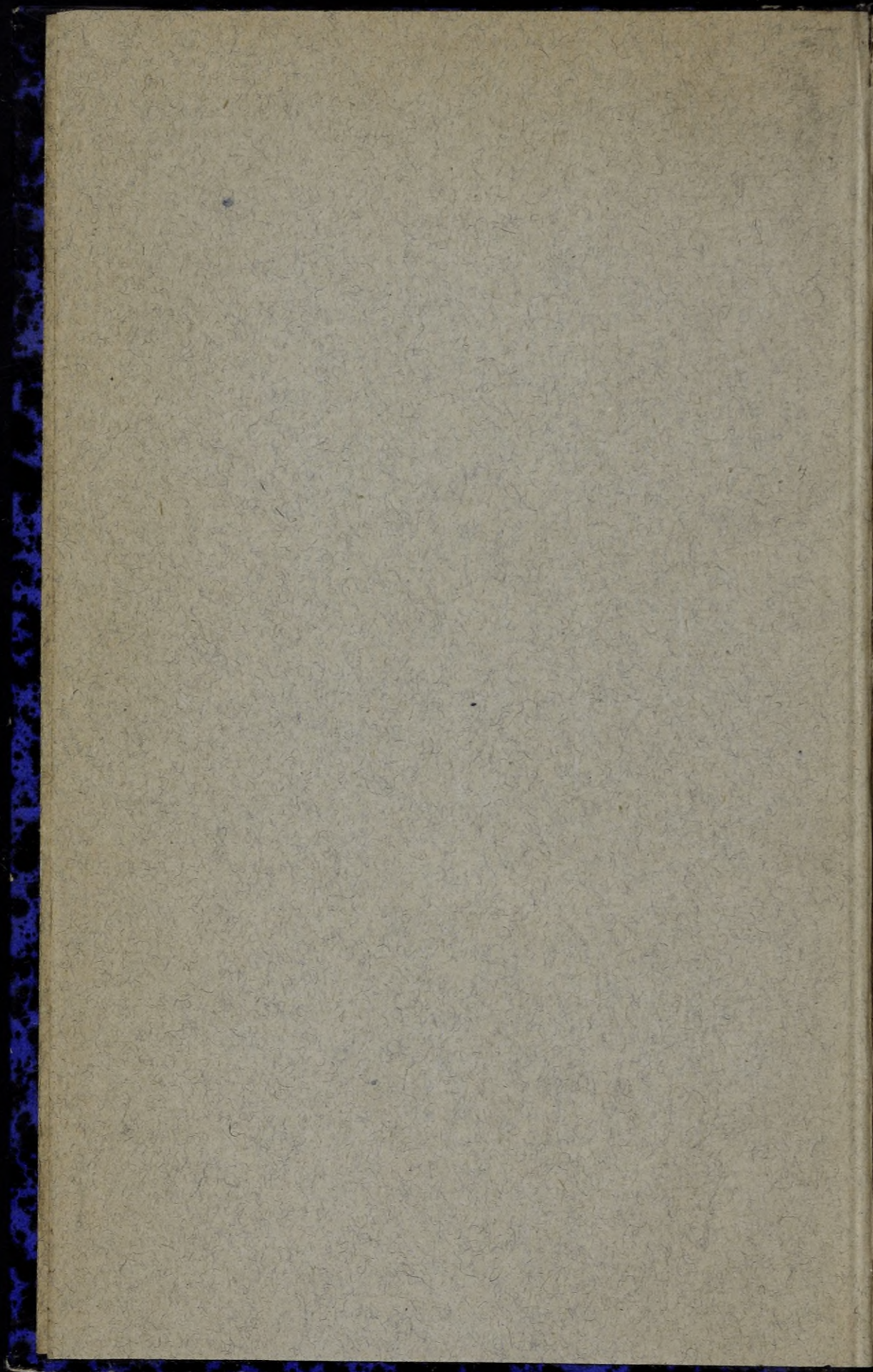
LUNDS
UNIVERSITET

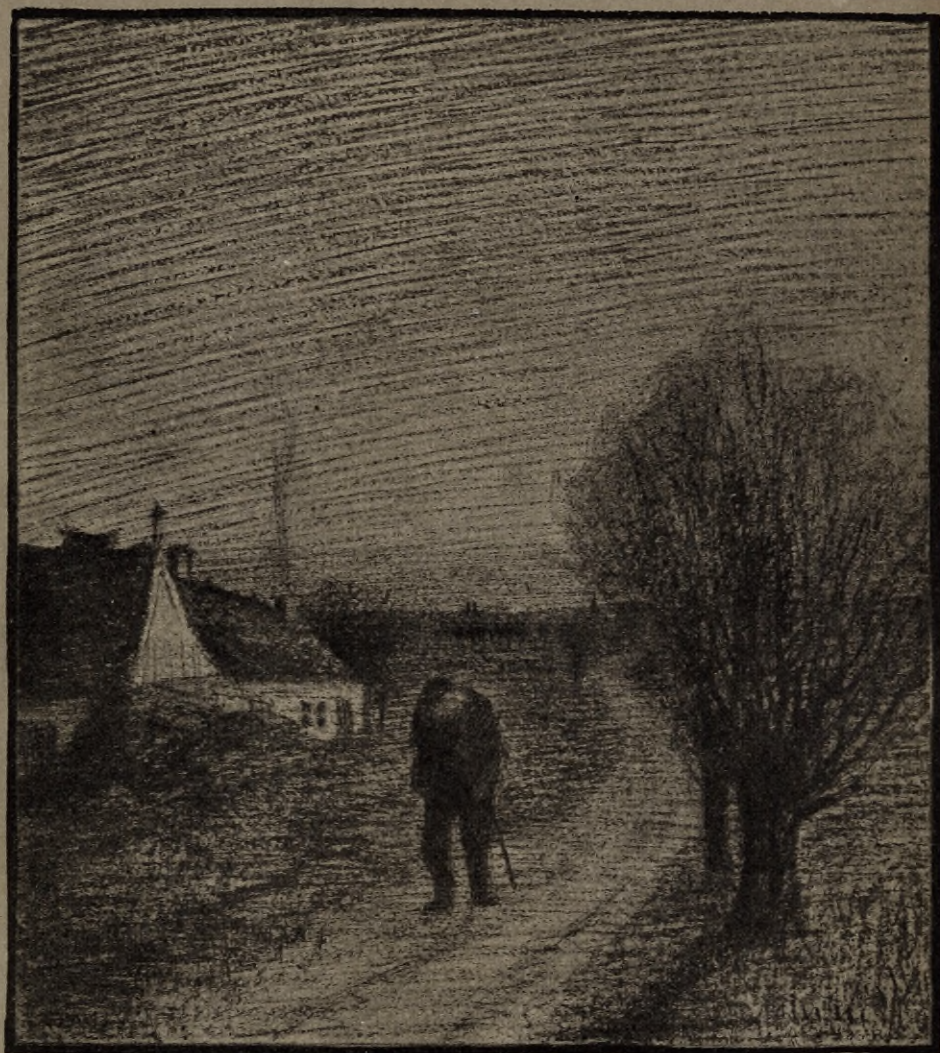
UPPSALA
UNIVERSITET

Vitt.
Svi

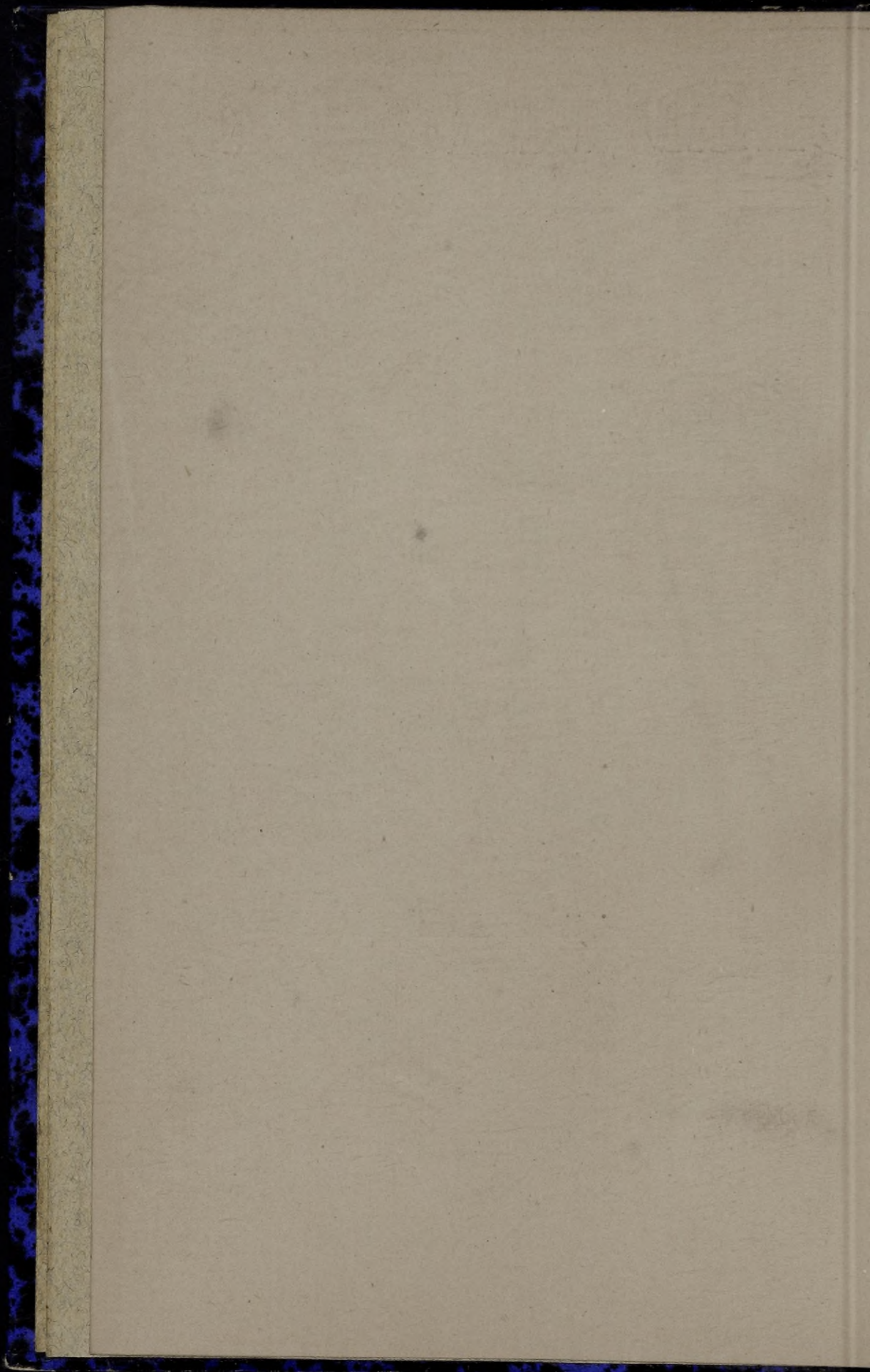
BLAND PILAR och ALAR.

Skånska Teckningar
of
Johan Lewart

August Johnson 97

STOCKHOLM
JOHN E. BERGSJÖ.

BLAND
PILAR OCH ALAR

SKÅNSKA BILDER

AF

JOHAN LEVART

STOCKHOLM
JOHN E. BERGSJÖ.

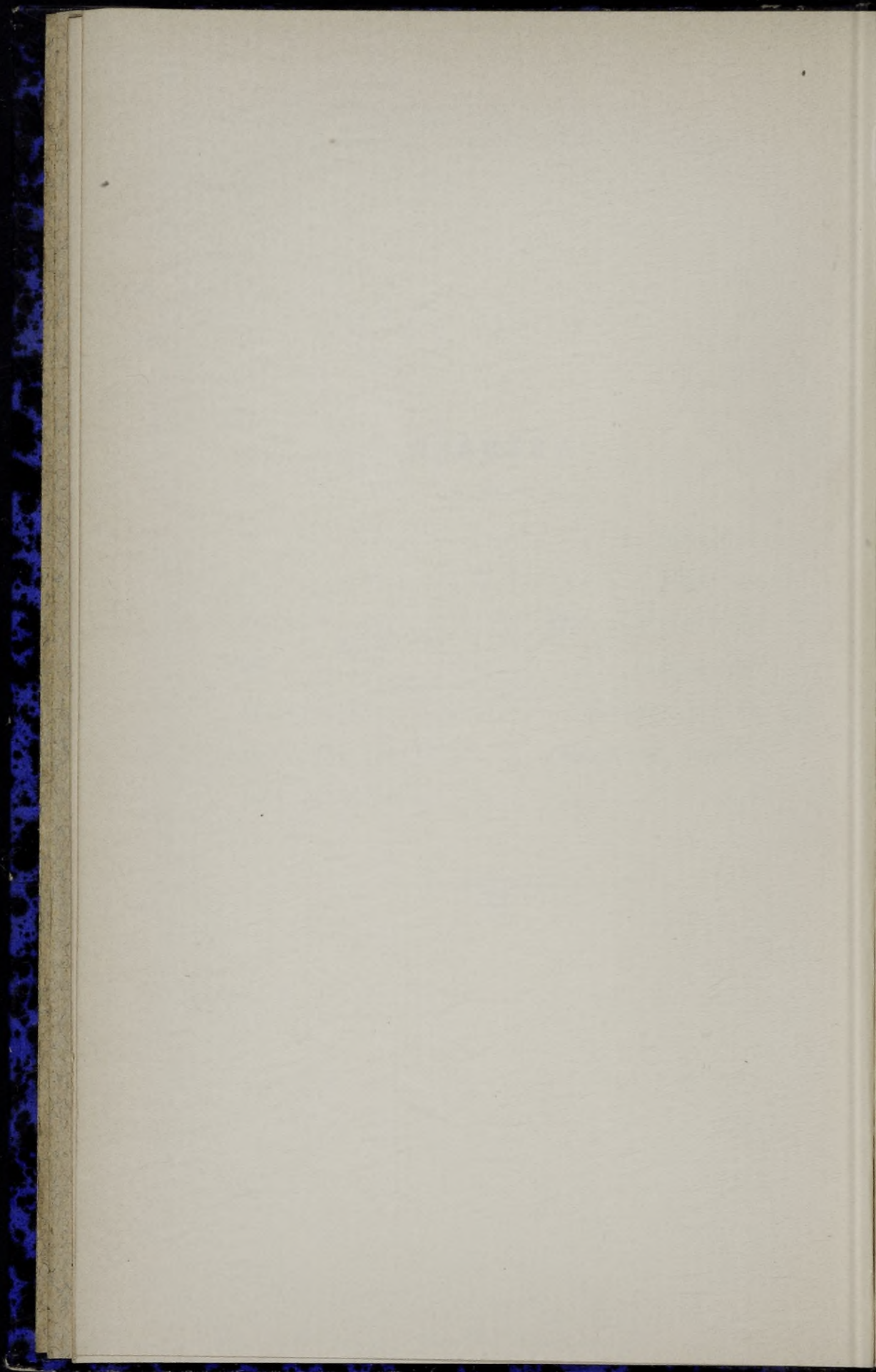
STOCKHOLM
TRYCKT HOS P. PALMQUISTS AKTIEBOLAG
1897.

INNEHÅLL

En ensling	1
Pär Rigert	27
När Lukas blef väckt	47
Kullamannen	59
När isen bröt opp	71
Jeremias på Långåsa	81
Vilse	97

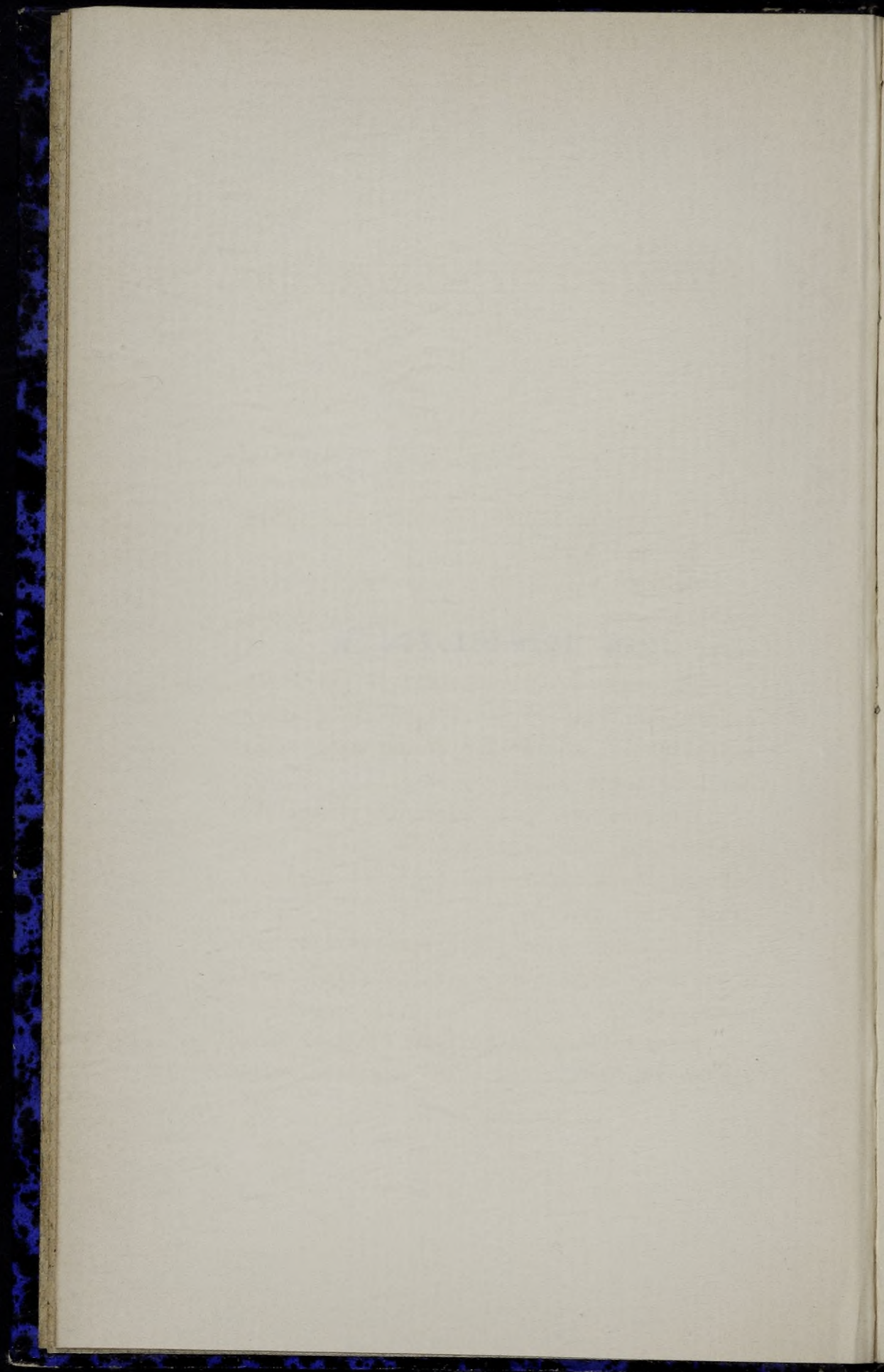

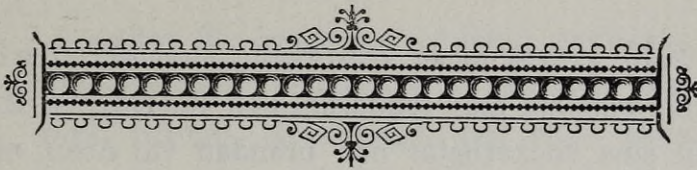

EN ENSLING.

Bland pilar och alar.

1

Ett morgontåg rullar öfver skånska slätten.
Det är i februari.

Halfklar morgon. Gråhvita, rökaktiga skyar och himlen skymtande fram här och där med en toning i hvasst blått.

Tåget rasslar och rasslar. De hvita rök-molnen från lokomotivet trasas sönder af vinden, spridas utefter marken och liksom sugas upp af den feta, svarta jorden.

De röda och hvita gårdarna, pilarna och videbuskarna, som i långa rader stå och sloka halffuktiga vid vägkanterna och gärdesgårdarna, dansa förbi i rasande fart.

Halfsömnig sitter jag hopkrupen i ett hörn af en tredje klass kupé och betraktar mina medpassagerare.

Ett par bönder med typiska riksdagsmannan-
anleten, en tjock, mörk burrig skäggkrans under

hakan, grofva drag och ögon med ett uttryck midt emellan naiv redbarhet och småslughet, tala om sina sockerbeter och branden vid Arlöf, under det att de då och då kasta en blick ut genom fönstret eller spotta tobakssaft på golvet. Luften där ute är fuktig, och det slår en frän lukt från deras vadmalsrockar och smorlädersstöflar.

Snedt emot dem sitter en pojke af utpräglad tattartyp med ovalt, fint ansikte, smala röda läppar och kastanjebruna ögon. Han har långstöflar på benen, en knölpåk och ett litet rutigt knyte i handen samt en stickad ullmössa på sitt stripiga, ramsvarta hår. I mungipan hänger slappt en slocknad cigarrstump och ynglingen ser sig frågande om efter en tändsticka.

* * *

Men midt emot tattarpojken sitter en figur, som man genast fäster uppmärksamheten vid, när man fått syn på honom.

Det är en gubbe i en tjock, sliten, mörkgrå ulster. Hans pjäxor äro spruckna och oborstade, och hatten, som tyckes varit med i mångt väder, bär otaliga bucklor och skiftar i en massa olika färger, allt eftersom sol och skugga falla öfver den.

I stället för krage har gubben en ytterhalsduk kring halsen, hvilken, efter hvad mig synes, ej varit tvättad på mången god dag. Smala, grå hårtestar falla ned öfver kragen på ulstern.

Såg man gubben på ryggen, skulle man kunna tro, att han var en suspenderad klockare eller något dylikt, men får man syn på honom framifrån, slås man genast af en annan tanke.

Han har ett ansikte som en stoisk filosof, ett smalt kraniegult ansikte, med fin rak näsa, tofvigt, isgrått skägg och ett par ögon, i hvilka på samma gång ligger något slocknadt och utbrunnet och en glimt af vetenskapsman och forskare.

Han sitter orörlig som en mumie och stirrar ut i den dimmiga luften öfver de svarta, jämna åkrarna. Då skär en skarp, ihållande hvissling från lokomotivet. Gubben rör sig ej, men hela det gamla ansiktet krymper plötsligt tillhopa i en ryckning af intensiv nervositet.

Så drar han en tidning ur fickan, sätter ett förstoringsglas för ena ögat och börjar läsa. Han läser oroligt, hoppar från den ena sidan af bladet till den andra, allt under det läpparna röra sig hastigt som i mummel.

* * *

Uppmärksamt sitter jag och betraktar den gamle från sidan. Någonstädes måste jag hafva sett detta ansikte, dessa sällsamma ögon förut. Jag letar och letar i mitt minne, men utan att komma till något resultat. Då svänger gubben på ett karakteristiskt sätt armen öfver bröstet, som om han rörde en stråke öfver en fiol, och genast knytes associationen. Nu känner jag igen gubben.

* * *

För ett par somrar tillbaka låg jag i en fjärran skogsbygd uppe i norra Skåne. Öfver en mil var det till närmaste järnvägsstation och långt till närmaste by. Det var som en afkrok af världen, och gården där jag bodde, Björkagårda, var väl hundraårig och hade gått i arf i slakten i många led tillbaka.

Jag minnes så väl de långsträckta, rödmålade, låga uthuslängorna kring den stora gårdsplanen, med gräset växande högt mellan kullerstenarna och den gamla halfmurkna, lutande pumpen och de stora vattenhoarna i midten.

Intressantast af allt var dock den gamla ryggåsstugan med tjocka, bastanta tvärbjälkar till väggar och ett enda stort fyrkantigt fönster

sittande midt på det halmtäckta taket, som var grått af ålder, blott här och där några fläckar grön mossa och ett och annat stånd af Rumex och Alchemilla som uppfriskande öar för ögat att hvila på. På den breda stentrappan lågo två stora kanonkolor dels som en prydnad dels som medel för drängarna att pröfva sina krafter på.

Invändigt i stugan fanns det smala, brunmålade, väggfasta bänkar, stora, gröna, järnbeslagna kistor, dem någon bykonstnär för väl hundra år tillbaka prydt med allehanda fantastiska änglahufvuden och blomstergiurlander i skrikande färger. Väggarna hade väfda tapeter med gammaldags mönster. I ena hörnet stod den stora, obegagnade spisen med en bakugn så stor att man bekvämt kunde ligga där inne, och däröfver sutto uppstaplade på hyllor allehanda kärl och kannor som prydnader. Bredvid ryggåsstugan sträckte sig sjelfva karaktärsbyggnaden med folkstugan och den stora salen samt alla gästrummen.

Midt emellan salen och ryggåsstugan låg en liten kammare med lågt till taket och rödblommiga tapeter, och där hade jag mig inredt.

Husbonden på gården var död för många år sedan, och regementet fördes af hans änka,

ett långt mörklagdt fruntimmer med slätkam-madt, midt i pannan benadt hår, sammanvuxna ögonbryn och en något kantig figur. Det låg något bestämdt och allvarligt öfver henne, där hon skred i sitt hvita förkläde genom de låga rummen, öfver gården och utåt ägorna för att se till arbetet. Hon hade något hårdt och afvisande i sitt sätt, och mina samtal med henne inskränkte sig städse till några allvarsamma och alldagliga anmärkningar öfver vädret och frågor hur det stod till med grödan och dylikt.

* * *

Endast en förtrogen hade jag på gården. Och det var Andreas.

Andreas var en liten gubbe på sjuttio år, gul och hopskrumpen, med ryggen böjd och ett ansenligt afstånd mellan knäna på sina små stubbiga ben, när han gick. En liten grå, knollrig skäggkrans hade han under hakan, och för öfrigt var hans breda ansikte så genomdraget af rynkor och fåror, att man däri ej kunde upptäcka ett enda jämnt ställe utom öfverst på pannan vid hårfästet. Där satt en lång fläck med blankt, ljusaktigt skinn öfver, liknande ett gammalt ärr. Gubben var en sorts trädgårds-

dräng, men gjorde eljest litet af hvarje och kallades gemenligen Andreas väktare.

Ty där på gården var bibehållen den gamla seden att nattetid blåsa in hvar timme, och det gjorde Andreas troget på en gammal rostig lur. Ingen visste riktigt när han sof, ty nätterna igenom traskade han som en liten tomte kring knutarna på längorna, mellan spiltorna i stallet och bland båsen på ladugården. Och nogsammt på hvarje tims slag hörde man de skrofliga låtarna från hans lur.

För öfrigt tyckte Andreas mycket om snus, som han rikligen stoppade i munnen och tuggade och sög på med ett obeskrifligt välbehag. Han grinade alltid när man talade till honom, visande hela raden af sina små bruna, kraftiga tänder, men då och då kom en besynnerlig, melankolisk glimt i hans små grå grisögon, och hela det gamla rynkiga anletet fick ett komiskt uttryck af allvarsam småförståndighet. Då gick Andreas väktare »i tankarna», som drängarna sade. Eljest ansågs han allmänt för litet fjoskig, men som han var blid till lynnet och ej gjorde en katt förnär samt dessutom var äldst på gården hade man alltid öfverseende med honom.

* * *

Så satt jag en kväll vid det öppna fönstret och stirrade ut i sommarnatten. Det hade regnat under dagen, marken var ännu fuktig, och en doft af frodighet och grönska slog emot mig.

Jag vet ej hur det kom sig, men jag kände mig så underlig till mods där jag satt. Jag kände något som af mörk ängslan, som klämde i bröstet, men på samma gång något som med trollmakt fängslade mig kvar. Det var ej den stora, tiggande tystnaden öfver slätten, ej heller den abrupta otålighet, som brukar fatta mig i bärglandskap. Det var något annat, som jag ej nu minnes och kan beskrifva.

Utanför låg hagen med de vanvårdade blomsterrabatterna och gräsmattorna och de täta snåren af vinbärs- och krusbärsbuskar. Bortom hagen lopp en gammal krokig väg och på andra sidan om denna sträckte sig ett kärr, där alarna växte tätt. Öfver det hela sväfvade som ett trolldok en hvit höljande dimma. Det såg så svart och hemskt ut där borta i alkärret. Där måste bestämdt hafva händt något, kanske blifvit begånget ett brott, dök plötsligt upp för mig en tanke.

Och som jag satt, föll så småningom öfver

mig en förnimmelse att något måste hända, och det just nu. Denna tanke växte starkare och starkare, och till slut satt jag där och väntade i intensiv spänning.

Och verkligen! Borta ur den svarta alldungen dök upp en dunkel skepnad, som på det afstånd jag såg den och i min uppjagade fantasi föreföll mig jättelikt stor.

Skepnaden kom närmare och närmare. Invid aldungens rand lopp en bäck, hvars vattens sakta porlande mot stenarna nådde mitt öra som en entonig musik.

Den mystiska gestalten stannade för ett ögonblick. Därpå tyckte jag, att den liksom höjde sig i luften och flög framåt.

Nu kom den öfver vägen, mot hvars knaggligheter jag hörde fotsteg knarra. I detsamma förminskades skepnadens storlek, konturerna sammandrogo sig och blefvo fastare och tydligare, och nu kunde jag urskilja en mänsklig gestalt, som sakta skred öfver landsvägen och in i trädgården.

Jag hörde stegen mot den grusade gången, och förbi mig skred en gubbe med ljusgrå sommarrock, slokig hatt och en fiol under armen. Jag kunde tydligt urskilja hans kraniegula an-

ikte, tofviga, gråa skägg och hans ögon, som stelt voro riktade framåt utan att en enda gång vända sig åt mig.

— God afton, kom det halft omedvetet och spörjande från mina läppar.

Gubben nickade förströdt och gick vidare, alldeles som om han varit hemma, bort i andra ändan af trädgården, där han satte sig på en bänk.

Jag kände mig något orolig, tvekade om jag skulle tillropa honom och fråga honom hvad han egentligen ville. Men i detsamma började han skrufva och knäppa på sin fiol, som han därpå satte under hakan.

Det var en sällsam, vild melodi — stundom höga, skärande språng upp i diskanten, stundom djupt brummande nere i basen, tydligen improviserad och afsedd att så mycket som möjligt bryta af mot den närvarande stämningen, tystnaden, stillheten och de långa skuggorna.

Då gjorde han plötsligt ett uppehåll och gick så öfver i en gammal känd melodi:

»Ach, du lieber Augustin, Augustin
alles ist weg, weg, weg...»

Utan att röra mig satt jag undrande och stirrade på honom och lyssnade. Då klarnade

plötsligt mitt minne. Här om dagen hade jag ju sett honom.

Det var i trädgården till ortens gästgifvaregård. Han satt vid ett bord med en flaska öl framför sig och hatten samt fiolen hade han lagt bredvid sig på en stol. Då hade jag visserligen blifvit frapperad af det sällsamma i hans ansiktsuttryck, men för öfrigt ej brytt mig om honom, trott att det varit en kringvandrande musikanter eller något dylikt.

Så reste han sig från bänken, gick åter utan ett ord förbi mig och svängde om husknuten. Jag hörde porten öppnas och slås igen efter honom och hans steg öfver gården. Därpå blef allt åter tyst.

Jag funderade en stund öfver saken utan att komma till något resultat. Så lugnade jag mig, ställets gästfrihet var ju känd, och gubben var kanske van att få logis där.

Jag stängde fönstret, tände ljus och började sakta kläda af mig. Öfver sängen voro placerade — om endast af skönhetsträngtan eller i någon menande, mindre vacker afsikt — två små taflor föreställande Adam och Eva i paradiset samt Simson och Delila.

Jag lade mig, men kunde ej sofva utan

låg en stund och stirrade på de koncentriska ringarna från ljusskenet i taket, där de svarta strecken drogo sig som greniga ådror.

Jag kände ett intensivt behof af att tala vid någon.

Så beslöt jag mig ändtligen för att leta reda på min vän Andreas för att af honom få reda på något om den besynnerliga figuren, som suttit i trädgården och spelat.

Hastigt var jag åter ur bädden och påklädd. I skåpet letade jag upp en halftömd konjaksbutelj och ett par glas, som jag stoppade på mig och traskade ut på gården. Min vän Andreas, det visste jag, hade ingalunda matnuset som sin enda kärlek.

* * *

Dörren till ladugården stod på glänt och Andreas satt på tröskeln med luren emellan knäna. Ansiktet var vändt uppåt mot natthimlen, där en och annan stjärna tittade fram med blek glans ur den svagblå duken.

Jag stannade ett ögonblick och betraktade honom. Han såg onekligen ut som en sagans lilla tomte, där han satt och stirrade upp i luf-

ten. De små, grå ögonen hade vidgat sig och stodo trinda och blanka, läpparna rörde sig oafbrutet som i mummel, och hela den krokiga öfverkroppen vaggade af och an. Andreas satt synbarligen i tankarna.

— Godkväll, Andreas, hvad sitter han nu och funderar på?

Gubben hade troligen, trots sin kända vaksamhet, ej lagt märke till mig, där jag kommit tassande längs ladugårdslängan i mina morgontofflor. Han spratt till, vände på hufvudet utan att resa på sig, och hela ansiktet lade sig i de soliga grinande veck, hvarmed han plägade välkomna mig:

— Gokväll igen, go'a harrn. Jaså, han ä' oppe ännu.

Jag slog mig ned på tröskeln och försökte få ett samtal i gång. Men gubben tycktes något förströdd, flyttade på sig då och då samt drog gång på gång upp sin gamla rofva ur fickan på skinnvästen. Jag förstod hans oro:

— Får *jag* lof att blåsa, Andreas?

Han tittade på mig med en knipslug min:

— Aja, han kan ju allt få pröfva på.

Jag satte det gamla instrumentet för munnen och blåste af alla krafter, så kinderna spän-

des och jag kände att jag blef röd i ansiktet. Men inte ett ljud kom ur den rostiga luren.

Andreas tyckte synbarligen att det var roligt. Han slog sig gång på gång på knäna och skrattade sakta:

— Ja, se där ska' allt litta vana te ändå, ser han. La' mej få skrället!

Han tog instrumentet, och tolf långdragna, skrofliga stötar skrällde ut öfver nejden och ekade borta i bokskogarna i fjärran.

— Se, så ska' de' gå te, ser han.

Emellertid tyckte jag nattvinden började bli kylig, och jag föreslog Andreas att gå in i hans kammare, något som han strax biföll:

— Kyss te, som Pär Olssen sa', när den gamla son ville slicka'n i synen.

* * *

Vi gingo in i ladugården. Där inne var kolmörkt, men jag trefvade mig fram vägledt af Andreas, hvars spruckna träskor slamrade hårdt mot stenläggningen. Luften var het och kvalmig och mättad af en frän lukt. Man hörde korna slamra med kedjorna och med jämna tag mala sönder fodret.

Andreas lyfte klinkan af dörren och vi trädde in i hans kammare. Han strök eld på en svafvelsticka, ett blått streck flammade en stund mot den kalkade väggen, och den starka svafvellukten slog mig i näsan och tvang mig att nysa. Man tände på en talgdank, hvartill en gammal ölbutelj tjänstgjorde som stake, och ett svagt fladdrande ljus utbredde sig öfver den lilla kammaren.

I ena hörnet stod ett gammalt grönmåladt skåp med en röd ranka på skåpdörren, och där inne förvarades Andreas' bästa klenod: den stora snusburken. Vid ena väggen stod en trälåda, fylld med halm och ett par utslitna hästtäckan, tjänstgörande som säng. Öfver denna hängde ett kruthorn och en gammal mynningsladdare — Andreas var en fruktad fiende för kråkorna på åkrarna och afskrädeshögarna och viporna öfver mossarna.

En asp slog då och då sina grenar mot rutan, och månen tittade brandgul och melankolisk in i kammaren.

Jag satte mig i trälådan och smög sakta glasen och konjaksflaskan på det rankiga bordet, då Andreas vändt ryggen till och stultade bort till skåpet för att fylla på sin snusdosa.

Det var snart gjordt, och så satte han sig midt emot mig på den enda stol, som fanns i kam-maren. I detsamma fick han syn på attiraljerna på bordet, och hans ansikte sken upp som en sol:

— Nä, men se! Han ä' då allti' en rejäl harre, han!

— Ja skål, Andreas! Nu ska' han få höra något märkvärdigt.

Och så berättade jag för honom om den besynnerliga gubben, som suttit och spelat i trädgården. Men Andreas syntes inte alls för-bluffad:

— Kors, känner han inte te den. De' ä' ju Kalle Erik, vet ja'. Salig husbonns bror, tillade han förklarande.

— Er döde husbondes bror. Hade han någon bror? Nej, det känner jag inte alls till. Det får han berätta mig något om, Andreas.

Gubben tog på sig en fundersam min och stirrade stelt framför sig. Så lutade han sig framåt och nästan hviskade:

— Jo, se harrn, de' ä nock inte reditt som de' ska' va' här på stället. Se, de' tassar och pustar här i krokarna för jämnan. Ja'

hör'et nock när ja' går här och vankar om nätterna. Oh mycke' har de' nock händt här osse förr i världen.

Gubben tystnade och såg sig skyggt omkring. Jag ansåg mig något behöfva upphjälpa hans pratsamhet och fyllde på glasen på nytt.

— Skål, Andreas! Ja, det kan man väl tro på ett sådant gammalt ställe.

— Tack, go'a harrn. De' ä' nock rejäl vara dehärna. De' känns så mjukt, precis som bomull. De' ä' nock inte sånt, som rifver och rafflar så i halsen, som de' gäskifvaren bjur' på, när en hjälper'n oh kratta te blomstren i hagen. De' känns nock.

— Jo, se de' va' på den tiden då Mån-singana husera' här i trakterna. Se, di va' allt ett sakramenskadt byke di, ska' ja' säja. Men nu ä' di ju dö'a alla, och väl ä' de'. Harrn har väl vatt därhäne ve kärret, där alana står, och där di hade sitt usla näste förr i världen, kan ja' väl tro?

Jag mindes, att jag där borta en dag sett lämningar af murbruk och tegelstenar bland gräset vid en gärdesgård, förvildade aplar och dylikt, som tydde på, att där fordom stått någo människoboning.

— Jo, se de' va' allt redia tattra di, svartmoskia och le'a, både karana och kvinn-folket. Stal och mörda gjorde di, brännevin drack di som vann och slo's mä knif, så tidt di hade tid. Och länsman och fjärdingsman hade ju inte precis så mycke' och säja på den tiden, och de' fanns nock andra osse, som hade sin ske' mä' i gröten.

Jag ansåg mig inte begå någon synd med att instämma:

— Ja, det var nog ett satans pack.

— Jo, minsann, de' va' di nock, harrn. Men Herren vet nock hva' han gör. »En liten tid tillstädjer han det onda», säger skriften. Oh en har ju sett, huruledes de' har gått för dom alla. Titta på Matts på fattihuset, hur han gick precis som en skugga för världen oh jämra sej förjämnan, oh blinn va' han osse. Så usel hade han vatt, änna se'n huset brann för Månsingana, mordbrann ska' de ju ha vatt förrestingen. — Ja, de' va', när huset brann de'. — Han sprang ikring som en tosing och hojta och skrek för alla hans pänga, som brann inne. Oh som han skrek, ska' de' ha svarat honom i luften!

— Det var hemskt. Skål, Andreas!

Gubben drack ur sitt glas och försjönk i funderingar.

Där ute hade det börjat blåsa. Aspen piskade allt häftigare sina grenar mot rutan, stundom i afbrutna, stundom i jämna takter, som om någon knackat med knogarna därpå. Och framför månen gled en stor, trasig, hvitgrå sky.

— Jo, oh så va' de' ju Pär ryktare. Han hade fått gå här på går'n i många Herrans år, fast inte tyckte vi andre om'et precis, men husbonn va' alltid så besynnerlig, och di sa' — här sjönk rösten ner till en hviskning — att han nock hade lite ihop mä Månsingana osse. En vet ju, att rikedom inte kan komma å' sej själf precis. Jo, dedärna mä Pär ryktare har han väl hört?

— Jaså, inte. Jo, se de' va' ifjor på ätterhösten, oh då skulle Pär en da' le' ut den gamle, blackie tjuren på bete, han som annars va' så from å' sej oh inte gjorde en endaste människa nå't förnär. Men som han kom ut på stigen, så satte tjuren hornet i sidan på'n och rände te. Oh Pär han kunde bara krypa ner te gropen. Där hitta' di'en, men alla inälfvorna hade trelat ut. — Oh så va' de' ju Kalle Erik — —

— Kalle Erik, er döde husbondes bror! Inte hade han något med Månsingarne att göra.

Gubben såg förskräckt ut och tittade sig skyggt omkring. Jag fyllde åter på glasen:

— Det var märkvärdigt. Det är väl en besynnerlig historia.

— Ja, se harrn, annars har ja' ju inte precis för vana att snacka breve munnen. Men ättersom ja nock vet, att han inte ä' en så'n därna en, som springer ikring mä' allt han får höra, oh när han så har bjutt på konjaken, så får de' väl va' så för denhärna gängen.

— Skål, Andreas. Det skall vara roligt att höra.

— På den tiden va' Kalle Erik student oh lå' nere i Lunn och skulle läsa sej fram te och ble präst. I många år hade han vatt där nere, men ja' säger som di sa', att läste gjorde han nock inte precis, utan lå' för de' mesta oh »salta vifvor», som di säger. Men själf hade han visst ingen redi hu för prästämbetet, utan de' ska' ha vatt far'en, som ville ha'n till'et. Oh om somrarna, när han va' hemma, så rände han för de' mesta ätter Månsinganas Maja, en så'n därna svartmoskier tattrakona. — Jaja, *grann* va' hon allt, mä hår så långt oh så svart

oh så blankt, att de' reditt sken å'et. Oh titta hon på en kar så kyssegrant och mildt som hon kunne, så klack de' allt te i bröstet på'n, som di säger. Men inte va' de' i alla fulla fall nå't för en harrekar, som Kalle Erik ju skulle va', att ränna ätter, de' kan en ju nock förstå. Oh far'en va arg-sinter på'en för'et osse, men Kalle Erik va' ju allti' så styfver å sej, så inte brydde han sej nå't om de' heller. Oh så hade hon ju förrestingen fästeman osse, länge Knud, den värste kältring på alla markader och tjufvaskytt i trakten.

— Ja, så va' de en gång ve mi'sommar-ti'en, då Kalle Erik hade kommit hem ifrå' Lunn. Ja' lå' neri mossen därhäne oh skulle passa på gässen, så di inte rände in i hafren. De' va' tätt häne ve Månsinganas, men inte behöfde ja' va' rädd för att *di* skulle kalypsa nå'ra å husbonns gäss inte, för de' gjorde di allri. Oh som ja' satt där mä snärten mellan benen, så fick ja' mä desamma syn på Kalle Erik. Han satt på träbänken utanför Månsinganas, oh Maja hållt han om lifvet oh kysste'na iblann. Oh hon skratta, så tännerna gläste och tyckte kantro de' va' rolitt.

— Ja' kommer så grant ihu'et, fast ja'

bara va' en liten here på den ti'en oh skulle passa gäss. En sabla grann kväll va' de'. Solen, som skulle te och gå ner, sto' öfver trätoppana i skogen häne ve rusthållarens så blank och grann som en nyblankad kopparkastrull, och tyst och stilla va' de' och göken galte iblann.

— Så fick ja' syn på länge Knud, Majas fästeman, osse. Han kom krypanne längs mä gärdet oh bössan hållt han i hannen. Oh glodde gjorde han på Kalle Erik och Maja, så ja' trodde han skulle te oh slyka dom.

— Så small de'. Han hade väl siktat på Kalle Erik, kan ja' tro, men Maja hon hoppa rakt opp i vädret, oh så drall hon ikull. Oh Kalle Erik han slängde sej öfver'na, för att se, om hon va' dö', kan ja' väl tro. Så sprang han opp igen och slo' sej på pannan oh stampa i jor'en. Oh så rände han in i skogen ätter länge Knud. Så hörde ja' hur de knaka och braka där inne, oh så ble' de tyst.

— Men mä desamma kom Kalle Erik igen. Han va' hvit som krit i synen, oh spottet sto' om käften på'en som på en skenad krake. Så fick han syn på mej, som sto' ve bäcken oh titta på'n. Oh så skrek han:

— Jaså, så' du' et! Nå, så åt hälvete mä dej osse!

— Så drämde han mej i skallen mä en trägren, så ja' dåna. När ja' kvickna te igen, lå' drängana ve bäcken oh tvätta blo'et å mej. Långe Knud hade di osse hittat, men han va' dö'.

Gubben tystnade.

Han tycktes häftigt upprörd öfver minnet och sneglade åt glaset. Jag fyllde dem på nytt och drack honom till. Där ute hade blåsten öfvergått till storm, aspens grenar piskade hårdt mot rutan, och skyarna jagade i rasande fart öfver månen.

— Nå, hur gick det se'n, Andreas?

— Jo, se nå't *bevis*, som di säger, sto' de' ju inte te oh få precis, oh husbonn va' ju osse en så'n aktader man. Oh länsman oh di andra tyckte väl som så, att de' va' rätt åt dendärninge kältringen. Men Kalle Erik han to' då allri' se'n te Lunn mer. Han for utrikes och va' där i många Herrans år. Nu går han ju ackurat som en skugga för världen oh bara runkar på hu'edet och tittar i backen oh kvin-tilerar på sin fiol. Men te präst hade han väl inte dubbelt i alla fulla fall. Han va' alltför

hetsier å sej. — Men nu ä de' nock tid för mej.

Gubben drog upp sin gamla rofva.

— Kors, *två* allaredan. Ja, tiden går då unnan, när en sitter så här och snackar.

Därmed stultade han i väg, och strax därefter hörde jag de tvänne skrofliga låtarna från hans lur skrälla genom blåsten.

PÄR RIGERT.

I.

Det lider mot kväll.

Klockorna från Lundadömens gråa torn ringa sina tunga toner ut öfver slätten. Allhelgonakyrkans morotstorn skimrar gult i aftonsolen. Och staden är tyst och död, trist som Hospitalets väldiga, tegelröda byggnadskomplexer.

Slätten hvilar i högsommarvärme. Blåklint och rödklint blomma i gulnande vida råg- och hvetefält. Ängarna äro slagna, och doftande hö ligger i ladorna. Korna beta ifrigt den gröna, spåda klöfvern, som åter sticker fram mellan stubben.

Som en lång hvit fåra slingrar sig landsvägen fram. Pilarna stå gråa och dammiga vid dikeskanterna.

Det lider mot kväll, och aftonsolen kastar

svagt guld öfver slätten och den blåa vattenstrimman därborta i väster, som liksom tyckes höja sig öfver det låga landet.

* * *

Där vandrar någon framåt på den slingrande landsvägen. Det liknar mera en gammal knotig alrot än en människa. Det är en gubbe med brun, skinntorr hy, små skumma ögon och tofvigt, hvitgult skägg. Den hvita hårkransen i nacken böljar ned öfver den solkiga kragen till en trasig rock, som väl någon gång i världen haft en sorts färg, men nu mest liknar dammet på landsvägen. Han går krokig och böjd, med högra handen stödjande sig på något midt emellan en krycka och käpp. Af den vänstra armen finns blott en liten stump kvar vid skuldran, och på denna stump hänger på ett groft snöre ett par limpor.

Gubben sätter sig en stund vid dikeskanten för att hvila. Gräset är halfgrått af dammet, och *Tanacetum* och *Alchemilla* stå i små, täta skogar med de gula och hvita blomhufvudena på de sträfva kvastskäften. Här och där lyser en blåklocka och smärt högrest *Epilobium* med sin blåroda krona. Kornknarren låter höra sig

i åkern, och öfver mossen där borta flaxa viporna och skrika sitt eviga »ki-vik, ki-vik».

Gubben sitter stum och stirrar ned i det uttorkade diket. Det är ljum och härlig senjulkväll. Han letar i bakfickan och drar fram en ljusblå, halftömd brännvinsplunta. Han sätter den för munnen, tömmer den sakta och stoppar den så tillbaka. Han stirrar åter stelt och tanklöst framför sig. Där nere på botten af diket sitter en stor padda med gulgrön buk och betraktar honom med undran.

Gubben reser på sig och börjar åter sin trötta, långsamma gång mot hemmet. Han går med blicken mot marken hän mot väster, som skulle han gå rakt in i hafvet och aftonrodnaden.

Det är Pär Rigert.

II.

Pär Rigert hade varit socknens rikaste man. Men det hade blåst mången vind se'n dess.

Det stora hemmanet där uppe på kullen i brynet af bokskogen hade han ägt. Det stora hemmanet med den långa, prästgårdsliknande hufvudbyggnaden med murgröna på de hvitrap-

pade väggarna, med de fyra präktiga uthuslängorna, tolf par hästar, femtio kor och en oändlig skock får och svin. Skuldfritt hade han ärftt hemmanet efter sin far med öfver tvåhundra tunnland, förutom skog och mad och äng och den stora hagen med åldriga fruktträd och bärbuskarnas täta snår.

Pär Rigert hade kunnat stått sig bra. Och han gjorde det också i början. Ty hans far, som var en klok man, hade sørjt för honom på allt sätt, gifvit honom hus och hem och en god maka. En god maka på alla sätt. Tio år hade hon kommit till världen före Pär, det är nog sant, men så var hon också fullt tio år klokare och förståndigare samt mycket allvarsam. Pengar hade hon äfven fört med sig, och det var hufvudsaken, tyckte Pärs far.

Men Pär var en glad gosse och tyckte om fester och kalas och vackra flickor äfven, sade man, fast Lina, så hette hans förståndiga hustru, höll efter honom, så långt hon kunde. Och det behöfdes nog.

Men Lina var skral och hade ondt i bröstet och höll ej ut så länge som nyttigt hade varit för Pär. Sedan de hade varit gifta i tjugo år, i all fred och sämja förstås, ty Pär var alltid

snäll vid henne — ja nästan lika snäll som vid ett par af pigorna och andra af bygdens jäntor — lade sig Lina ned och dog. Och Pär sörjde henne, så godt han kunde och förstod, d. v. s. bjöd ihop så mycket folk han kände från när och fjärran och höll ett hejdundrande begravningsgille i dagar tre.

Då prosten vid grafven talade så fromt och vackert om att af jord äro vi komna och till jord skola vi åter vara, och att denna jorden är en jämmerdal och lifvet en pröfvotid, då torkade sig Pär, som det anstår en kristen människa, hyggligt och anständigt i ögonvrårna precis som han gjort, då han läste sig fram i kyrkan och första gången fick smaka Herrens heliga nattvard.

Och på eftermiddagen suckade han ofta, då han satt bland storgubbarne vid sin toddy, men framåt kvällen blef han liksom mera tröstad och gladare. Han spillde punsch på sina nya helgdagskläder och kastade konfekt efter pigorna.

* * *

Pär sörjde en liten tid och började så se sig om efter en ny hälft. Han var ju bara

fem och fyrtio år och behöfde blott göra sig besvär att välja. Det fanns godt om både vackra och rika jäntor, som det aldrig skulle falla in att säga nej.

Men Pär hade sin egen smak. Pengar tyckte han sig ha tillräckligt och trådde blott efter en mö, som var vän och fager. Och han gifte sig på nytt, men på ett sätt, som kom folket långväga ikring att runka på hufvudet och mumla, att Pär Rigert nu först inte var riktigt klok.

Han tog en tattartös, en sådan där otäck, svartmuskig tjufstrykarkona. Och hon kläddes i bjäfs och grannlåt och skulle vara en riktig fru. Pär var vorden vansinnig.

Magda hette hon, och Pär tog henne som hon var, ett barn af ett kringstrykande följe med brokiga trasor kring ungdomsfagra lemmar, ljusbrun hy och band och glitter i ramsvart hår. Och då prosten sökte göra förmaningar, klapade Pär honom först skrattande och gemytligt på axeln, men då han blef envisare, dängde han näfven så hårdt i salsbordet på prästgården, att biblar och postillor och familjealbum hoppade högt i vädret, och svor en vild och ryslig ed, att han skulle ta skön Magda i sitt hus, om så prosten ville läsa välsignelsen däröfver eller ej.

Det tog skruf, och den svarta tatterslinkan blef mor Rigert och salig Linas efterträderska.

Men Magda var ej så klok och förståndig som Lina och inte så allvarsam heller. Hos Rigerts fördes ett fröjdefullt lif. Där var hvar-enda vecka gille och kalas, brännvin och öl, lif och lust. Dit kommo nämndemän och länsmän och byamän från när och fjärran. Och drängarne och pigorna hade det bra. Fioler och dragspel gnällde på logen, och träskor och tofflor klappade mot lergolfvet i yster takt.

Och Pär lefde det glada lifvet, så länge det gick. Men det var inte länge. Pär var gifmild och godhjärtad och lätt att fås att skriva på.

Efter några år fick han gå från hus och hem.

Magda hade dött i barnsäng. Hon hade skaffat till världen en dotter, som äfvenledes fick heta Magda.

Och sorgen gjorde Pär gammal. Han fick nu gå som dagakarlar. Hans breda, raka rygg blef krokig och böjd. Hans mörka, tjocka hår blef glest och grått. Hans panna fick fåror och blicker, som tindrat så leende glad och pigg, blef dunkel och skum. Pär var fattig och gammal.

Så miste han vid en skogsfällning sin ena arm. Vid stumpen band han nu enriskvistar,

som han stal sig till att skära i skogarna, som fordom varit hans, och släpade dem hvarannan dag den milslånga vägen till staden.

III.

Magda var i tjänst hos nämndemans.

Magda hade tatarblod i sig, hade svart hår och mörka ögon som sin mor, hvita, hvassa tänder och röda läppar.

Magda var eftersökt i lekstugor och på dansbanor. Hon var slank och smidig och tjusande som en orm. Och hon skrattade blott när gossarna drogo knif mot hvarandra för hennes skull. De voro galna efter henne för hennes däjlighets skull, ty för öfrigt egde hon ju ej ett kopparöre. Men Magda aktade sig och var på sin kant. Hon hade det bra hos nämndemans och kunde då och då smuggla en bit till sin gamle far. Ty honom brydde sig ingen om numera, där han satt nere och grubblade i sitt eländiga kyffe eller slank omkring i skogsbackarna efter enris. Och stod hon bara på sig, var hon ju täckelig nog att få någon af gossarne att bita riktigt på kroken. Hon

var ju ändå Pär Rigerts dotter, och det fanns väl någon, som skulle minnas det.

Och nämndemans Alfred, som var enda sonen och för resten ej såg så galen ut med sina vattenblå ögon och lingula hår, var tämligen efterhängsen och kunde nog fås att mena allvar, om man tog honom rätt och på samma gång visste att hålla honom på afstånd.

Men den gode Alfred hade en svår rival. —

Magda försökte slå honom ur hågen så mycket som möjligt, men förgäfves. Han dök ständigt upp för henne, den länge Rasmus med de svarta ögonen och hökfysionomien, den mest berömda tjufskytt på flera mils omkrets. Äfven han hade tatarblod i sig, det behöfde man då icke glasögon för att se. Och det var han, som nästan uteslutande lade beslag på henne i valsorna och polskorna på dansbanorna. Han tryckte henne hårdt och sirligt intill sig och förde henne smidigt som en katt fram mellan de hoppande och snurrande och trängande paren. Styfvare dansör fanns då inte, och satte han fiolen till hakan, var det bäst att de andra spelmännen tystnade. Mer än en hade af honom fått sig en minnesbeta för Magdas skull, och den gode Alfred hade ett långt, rödt ärr i pannan och ett

i axeln. Han var inte god att tas med den länge Rasmus. Det visste nog de, som försökte slå sina lofvar kring Magda, lika väl som godsherrarnes hjortar, rådjur och harar. Och omöjlig var han att få fast och öfverbevisad och dömd inför rätta. Han hade nog också sina medhjälpare.

* * *

Rasmus var i alla fall en grann karl och prata kunde han så lockande och fagert. Och Magda var väl ej mer än människa, och därtill med tatarblod i ådrorna. Det brann hett i bröstet, när han höll henne om lifvet och följde henne hem efter dansen om kvällarna. Och innan hon visste af det var den gode Alfred på allvar slagen ur brädet.

IV.

Pär Rigert vek af in på en smal gångstig. Ett stenkast från landsvägen låg hans stuga, ett gammalt eländigt kyffe. Mossa och gräs frodades väl på det gamla, vågiga halmtaket, rappingen hade bortfallit från väggarna, här och där

grinade ett hål, tillstoppadt med en halmviska. Ena väggen lutade betänkligt och stöttades hjälpligt med några grofva störrar.

På ena ändan af takåsen var ett storkbo. Storkpappa själf stod på sitt ena ben och blickade med värdighet ut öfver nejden. Det var då i alla fall några märkvärdiga djur. När Pär hade fått lämna sitt hemman med rubb och stubb hade de i sin enfald flyttat med honom och troget stannat kvar.

På tröskeln till den låga dörren satt en gammal, hvit katt. Det var nu för tiden det enda husdjur Pär Rigert bestod sig med. Och det var vackert så.

Den gamle öppnade dörren och trädde in. Det var skumt därinne, fast ute ännu var ljusst, och solen knappt gått ned. Det gamla skynket för fönstret, som hade alla fyra hörnen prydda af tjocka spindelnät — hvilka Pär aldrig kunde få sig för att rifva ned — var noga draget för.

Det låg något i halmen på fällbänken under den trasiga fällen. Pär drog skyndsamt från fönstret, så att något ljus kunde strömma in, och gick fram till bädden.

Det var Magda.

Hon var blek som ett lik. De svarta ögo-

nen brunno stora och torra mot den krithvita hyn. Det mörka håret låg oordnad och vildt på den gamla halmfyllda säcken, som utgjorde hufvudkudden, med några tofsar fastklibbade på den svettiga pannan. Munnen var hårdt hoppressad, och ögonen stirrade oafvänt på den gamle. Inte ett ord kom från hennes läppar. Hon låg stilla som en död. Endast barmens svaga dyningar höjde och sänkte knappt märkbart den trasiga fällen.

— Hur är det med dig, Magda, frågade fadern. Det var länge sen du sist var och hälsade på mig.

Han fattade hennes hand, men kände att hans egen blef besynnerligt våt och klibbig därvid. Han såg efter. Det var något tjockt och rödt, som nästan liknade blod.

Han drog undan fällen, som hon krampaktigt försökte fasthålla. Med vänstra armen pressade hon hårdt ett litet blårutigt bylte mot bröstet.

Hon fäste på honom en vild, förskrämd blick, gaf till ett hest oartikuleradt ljud och vred sig konvulsiviskt på halmlägret. Så bröt det plötsligt fram.

— Far, du får inte slå mig, far lilla, skrek

hon. Men jag strypte det strax, far. — Det fick inte lof att lefva. — Alfred vill nog ha mig, och jag skall bli nämndemansmor, far. Rasmus vill jag aldrig — —

Snyftningarna kväfde hennes röst. Hon vältrade sig fram och åter med det lilla, blårutiga byltet vid sitt bröst. Så tystnade hon så småningom, slöt ögonen och föll liksom i dvala.

— — —

Pär Rigert satt tyst och hopkrupen vid bädden på sin rankiga stol och stirrade stelt framför sig. Det började gå rundt, tyckte han. Allt blef tyst och svart för honom ute och inne. Så dök sakta upp i hans minne den andra Magda, som för tjugo år sedan låg blek och kall mellan de hvita lakanen på hemmanet, som han strax därefter fick gå ifrån. Och hans gamla hufvud satt och drömde sig bort helt och hållet. — — —

Då gick dörren upp med ett sakta knarande. Det var bara den hvita katten, som dunsat till den, och nu tassade in. Klinkan hade visst ej varit riktigt pålagd.

Men Pär for upp från stolen. Det hade kommit på honom en plötslig förskräckelse, och länsmans tjocka figur dök ofrivilligt upp för honom. Han eftersinnade ett ögonblick och ref

sig hårdt i sitt glesa hår. Så stultade han bort till bädden, tog försiktigt byltet med den lille från Magdas bröst och smög sig ut.

* * *

Julinatten låg tung och varm öfver slätten. Pär Rigert kände sig underligt upphettad i sitt gamla blod, där han smög landsvägen fram med sin lilla börda på armen. Han gick som i dröm, det ringde och susade i hans öron, han såg blott framför sig som en skum slöja. Han gick upp mot backen, där kyrkan låg med sina hvita, tjocka murar och sitt svarta tak.

Innan han visste af, var han framme.

Han smög sig förbi, darrande som ett asplöf i sina gamla lemmar. Han vågade ej se upp mot fönstren. Han trodde sig få se dem fulla alla med hvita skelett, som på sina skramlande knotor vaggade små, blårutiga bylten af och an. — — —

Bakom kyrkan låg kyrkogården på backslutningen. Där böljade en lätt, hvit dimma öfver de sandade gångarne, grafstenarne, korsen och det höga, frodiga gräset. Pär tyckte sig se fullt med liksvepningar, som flaxade i vinden.

Men fram skulle han. Och så kom han till Magdas graf, där hon låg bredvid Lina med den grannaste stenen på hela kyrkogården öfver sig. Hans gamla ben orkade knappt bära honom mer. Och han sjönk ned på kullen. Väl vårdad var den. Det hade då alltid hon sørjt för, som nu låg därhemma usel och eländig på halmen i hans kyffe.

Han började rifva i jorden. Han hade ingen spade, men det gick ändå. Myllan är fet och lös och frodig, som suger de döde. Och inte behöfde man gräfva så djupt heller. Det tog inte mycken plats, det lilla liket. Och det skulle nog trifvas bra hos sin mormor.

V.

Men Magda blef aldrig nämndemansmor. Och Pär Rigert slapp att vid sin armstump släpa enris till staden mer.

Länsman är ej så lätt att slå blå i ögonen på.

Och det finnas hundar, som kunna nosa mycket bra och sprätta i lös jord på kyrkogårdar.

Och skall man strypa sitt nyfödda barn, bör man ej göra det i blårutig sjalett, som man fått af sin käresta, och som alla jäntorna afundas en om söndagskvällarna på dansbanorna.

— Syndens lön är döden, sa' prosten, då han tog sin djupa halfva till middagen den dag Pär och Magda forslades i väg till Malmö. — Herren din Gud är en stark hämnare, som hem söker barnen allt intill tredje och fjärde led.

* * *

När Alfred om senhösten var ute med drängarne på skogshygge, mötte han Rasmus. Han kom lång och mörk gående ned för en backslutning med bössan öfver axeln och ett par skjutna harar vid sidan, lika lugnt som hade han varit en adlig egendomsherre eller kunglig jägmästare.

Alfred kände blodet rusa sig åt hufvudet, och innan han visste af det hade han rusat fram och huggit tjufskytten i kragen. Men innan han hunnit ge hals och ropat på drängarne, hade han knifven i bröstet på sig och segnade omkull bland lingonriset.

Sen hörde man aldrig ett ord om Rasmus.
Och hjortarne och rådjuren och hararna fingo
vara i fred. Han hade visst knallat af till
Amerika.

NÄR LUKAS BLEF
VÄCKT.

I.

Andersson hette han, Per Lukas Andersson Hjälms, om det skall vara fullständigt, och far hans, korporalen, hade varit med vid Leipzig och med Karl Johan. Men Lukas hade aldrig känt något krigsmannablod i sina ådror och var vorden skomakare. I sin ungdom skulle han nog varit en vacker karl, om han ej hade haft så stor och tjock näsa, sa' töserna. Men näsan var bra, tyckte Lukas. Den rymde ordentliga prisar med svart och god »generalsnus» — »luktsnus» kunde naturligtvis aldrig komma i fråga, när man haft krigsmän i släkten — och detta var enligt Lukas' uppfattning en näsas enda förnuftiga ändamål. För öfrigt hade Lukas ett par stora vattenblå ögon, som nu i femtio år stirrat ut i vidöppen förundran i denna be-

synnerliga värld, och ett långt och svart bockskägg.

Lukas var beskedlig och snäll. Och det var kanske därför som han fått ett så pass skapligt kvinnfolk. Inte så galen såg hon ut, och ruter hade hon i kroppen på sig. Ja, nästan rent för mycket ruter, tyckte Lukas. Ty han var lydig som ett barn, så fort bara Tilda spände sina bruna, skarpa ögon i honom. I tjugo år hade de nu lefvat tillsammans, i tjugo lyckliga år, sa' Tilda. Och då vågade ju Lukas ej protestera.

De hade sin stuga vid landsvägen och bakom stugan en liten hage med potatisland och krusbärsbuskar och för grannlåtens skull något lavendel och nejlikor. Två grisar ägde de äfven, några höns och en gammal, hvit katt.

De hade det bra, tyckte Lukas, som fick sy och pligga dagarna i ända. Men bättre kunde de ha det, sa' Tilda, om inte Lukas så ofta smög sig bort till gästgifvarens. Brännvin hemma fick man då alltid lof att ha, för att kunderna skulle få sig en gök. Tilda gjorde alltid sällskap och för skam skull fick Lukas sig en tår också.

Så kom där en nykterhetstalare till bygden.

Tilda tog på sig sin svarta söndagseftermiddagskjol och sin fina schaletts och gick och hörde honom. Han talade om rusdryckernas fördärliga inverkan på kropp och själ, om öfvergifna och svältande maka och barn. Tilda kände sig riktigt rörd. Det kunde vara något för Lukas, tänkte hon. Nästa gång talaren uppträdde, skickades han i väg. Äfven han kände sig uppbyggd.

Så sa' Tilda till honom en dag:

— Gå och skrif in dig bland goodtemplarna, Lukas.

Och Lukas lommade i väg. Sockerdricka och saft och vatten kunde, när allt kom omkring, vara lika bra som di där starka varorna.

Nu trodde Lukas, att brännvinet skulle komma ur huset, och kunderna ej mera få sig några gökar. Men ingalunda. Den ljusblå flaskan i skåpet bredvid kaffedosan och den bruna snusburken hölls fortfarande ständigt fylld, och kunderna trakterades som förut. Och Tilda gjorde sällskap och tyckte sig nu då och då ha råd att ta en dubbelgök.

Men Lukas fick hålla sig till sin läst och trösta sig med en stor extrapris. Han var nu för tiden så karaktärsfast, sa' Tilda.

Dock tyckte han, att det blef tråkigt i längden att vara goodtemplare. Och så bad han en dag Tilda att få en tår i sitt eftermiddagskaffe. Men det gick nästan som han väntat sig:

— Hvad i Herrans namn tänker du på, Lukas! Vill du då alldeles förstöra din kropp och din fattiga själ? Har du hjärta att låta din arma hustru och dina små stackars barn svälta? Vet du då ej, att brännvinet är skuld till allt ondt i världen?

Men Lukas trodde sig kunna våga en invändning:

— Skulle du då inte också kunna skriva in dej bland di dära goodtemplarna, Tilda?

— Men vet du då ingen lefvande hut, Lukas! Hur skulle det gå med våra kunder och vår förtjänst. Du har då inte så mycket förstånd som en höna. Och jag är väl inte något supigt manfolk heller, som du Lukas! Du super ju, Lukas, om du får. Men det gör inte jag, om jag tar mig en tår — med kunderna bara. Och det behöfs med de otäcka suptrattarna, just lika dig, Lukas.

Och Lukas satte sig åter vid sin läst där borta vid fönstret, tog sig fundersamt en pris

och började pligga på nytt. Tilda var nog ändå den förståndigaste.

* * *

Och Lukas framhårdade troget i sitt goodtemplarskap, bärande sitt kors med tålmod. Och Tilda förde sitt stränga regemente som förr.

Då inträffade en dag en händelse, som gjorde lifvet ännu surare för Lukas. Det kom en metodistpredikant till bygden och började hålla möten och predikningar. Han var slät-rakad och fet med ett blidt drag kring munnen och ett par gråa, knipsluga ögon.

Han gick klädd i en nött bonjour, hans skor voro spruckna, hans hatt hade bucklor. Man visste inte riktigt hvar han höll hus. Men tala kunde han, så det gick långa kalla kårar nedåt ryggen på bondgummorna. Han talade om lagens straff och köttets förbannelser. Han ägde anden.

Och Petrus Svensson, så kallades den väldige fripredikanten, vann många själar. Mor Tilda besökte flitligen hans möten och vardt äfvenledes frälst. Och stackars Lukas fick gno i sitt anletes svett och i rödaste rappet göra ett par nya skor till profeten, gratis naturligtvis.

Han fick också en ny hatt, och gummorna täflade om att göda honom. Ägg, smörbyttor, brödlimpor, fläksidor regnade öfver den fromme mannen.

Han hade flyttat in till skomakarens, och på mor Tildas maktspråk, trots Lukas' svaga protester, fått den bästa kammaren åt sig upplåten. Nu började ett nytt lif för Lukas. Han drogs midt på blanka eftermiddagarna från sin läst för att tillhopa med alla bygdens nyomvända sjunga andliga sånger och höra på Petrus Svenssons väldeliga predikningar och ljufliga bibelförklaringar. Hvar och hvarannan dag såg han sin stuga full af folk, och i ett hörn hade inrättats en sorts predikstol — ett omstjälpt tvättkar bakom en gammal utdömd pulpet, som flyttats dit från handelsmannen, som äfvenledes var frälst. Och det var ett sjungande, ett suckande och stönande.

Den gode Lukas började känna sig bortkollrad. Tilda var värre än någonsin. Han fick hvarken fred eller ro för henne. Och om kvällarna, då de frälsta dragit sina färde, togo både Tilda och predikanten sina bastanta supar till kvällsmaten och drucko varma och starka

gökar efteråt. Men Lukas fick fortfarande vara karaktärsfast och goodtemplare.

Pligga stöflar behöfde han ej längre. Se, hans hus var vordet ett bönehus och var icke af denna världen. Och alla Guds gåfvor regnade ju öfver Petrus.

* * *

Lukas började ägna sig åt funderingar. Förut hade han ägnat sin uppmärksamhet åt sin beckiga tråd, pliggen, som han slog i sulor och klackar och att då och då från sin lilla låga stol vid fönstret kasta blickar efter de åkande och vandrarna på landsvägen där utanför. Nu gick han och slog dank för det mesta och började ströfva omkring på vägarna och i naturen. Han grubblade.

— Han är väckt, sade Petrus. Låt honom hållas. Snart blir han en af de våra.

II.

Så satt Lukas en afton under alarna vid rusthållarens stora mägergraf. Det var i sommartid, och myggsvärmarna dansade öfver det

svarta vattnet. Det var stilla och ljumt i luften. De gröna säfstråna stodo stela och orörliga, vaggande endast till när en groda krälade några steg i gyttjan. En gädda slog då och då ringar i den blanka ytan och kom bladen på den simmande Potamogeton att gunga.

Lukas kände sig underlig i hågen. Där, på den tjocka, krokiga grenen, som sträckte sig ut i vattnet, var det som rusthållarens ryktare hängt sig i fjol. Han och Lukas voro läskamrater och hade druckit många och starka gökar tillhoppa förr i världen. Lukas tänkte på sin gamle kamrat och tittade ned i det svarta vattnet. Det var blankt, blankare än Lukas någonsin borstat en stöfvel. Men det liksom drog och lockade. Och Lukas började undra, hur det skulle kännas att sjunka ned genom den svarta ytan ned till gäddorna, rudorna och ålarna där nere. Det skulle nog vara svalt och godt. Och så mörkt och tyst det såg ut — — —

* * *

När Lukas kom hem och trädde inom dörren till stugan, kommo just Tilda och predikanten ut från kammaren. Tilda var blossande röd i ansiktet och hade håret i oordning. Predikanten

strök sig ifrigt med en näsduk öfver sin svettiga panna. Det gick en dunkel aning upp för Lukas. Han strök sig om sitt långa skägg och stirrade undrande på de tvänne.

Från den dagen var Tilda något vänligare mot honom. Men bönestunderna och andaktsöfningarna fortforo. Och Lukas blef ännu tystare och människoskyggare än förut. Han satt och drömde om kvällarna vid mägerlgrafven.

En tanke hade bitit sig fast i hans hjärna, en skum, dunkel tanke, som svälde ut starkare och starkare och fängslade honom som i ett trollnät. Det var den svarta, blanka ytan, som lockade honom. Han kände en plan vara mogen inom sig.

Han var bara rädd för att få gå igen. Men han hade ju inga skatter nedgräfdade och hade, sig veterligt, aldrig gjort någon något ondt. Och aldrig hade man hört något om rusthållarens ryktare heller.

* * *

När Lukas nästa afton gick hemifrån, sade han ej ett ord hvarken till Tilda eller barnen. Och dock kände han på sig, att det var sista gången

han såg dem. Han gick som i en dröm vägen framåt. Den svarta trollspegeln vinkade.

Han skulle gå förbi gästgifvarens, och när han kom fram till husknuten af den låga, långsträckta byggnaden, stannade han eftersinnande. Han hade ju några slantar i fickan — och i dag var det ju sista gången han gick förbi gästgifvarens. Han såg sig försiktigt omkring, slank därpå in genom grinden och trädde in i det låga skänkrummet. Det fanns ingen där inne, men allt såg så inbjudande och hemtrefligt ut. De sista strålarna från aftonsolen gledo glada och lifvande in mellan kaktusarna och de blommande pelargonierna i de hvitmenta fönsterkarmarna och lade en ljus, lekande strimma öfver golvet, som såg ut att nyss vara strödt med frisk sand och enris.

Lukas smög sig halft skamsen bort i en vrå. Gästgifvarens Stina, som hade röda kinder och flåta nedåt ryggen och för resten såg rätt hygglig ut, kom in. Hon stannade förbluffad, när hon fick syn på Lukas, men gick hastigt fram, slog honom vänligt på axeln, som hon brukade göra, när hon ville ha sina skor riktigt fint och nätt sydda, och frågade skälmskt, om han skulle ha sockerdricka.

Lukas ref sig i skägget och mumlade något om toddy. Jäntan fnissade till ett slag, sprang ut och kom snart igen med det begärda. Med darrande händer blandade Lukas till sin toddy. Den smakade så söt och god och stark. Och den blänkte så brun och härlig i solen. Det var länge sedan han sist drack toddy.

Han drack en, drack två. Det började gå rundt i hufvudet, men han kände sig så innerligt glad och belåten. Hagen stod så grön och grann där ute, solen där borta i väster log så skinande mildt öfver fälten, där rågen blommade.

Då steg en tanke upp för honom: märkegrafven med den svarta, blanka ytan och de knotiga alarna. Han såg bortåt kullen, bakom hvilken märkegrafven låg. Där böljade en sällsam hvit dimma kring kullens topp. Den tycktes bli allt tätare och tätare. Lukas kände sig riktigt rädd. Hvem kunde ändå veta, hvad det var för sattyg där borta. — — —

En annan tanke gled fram bakom hans fårade, låga panna. Han kom att tänka på dem där hemma, på Tilda och fripredikanten. Och i vredesmod dängde han sin beckiga och valkiga näfve så hårdt i träbordet, att han själf blef förskräckt och hoppade till. — — —

När han kom ut på landsvägen, gick han ingalunda bort till mörkelgrafven. Han klef på hemåt med de längsta steg han orkade. Han skulle, min själ, ändå visa den satans Petrus, att han hade krigsmannablod i sig.

* * *

Då han gått en liten bit, mötte han en vagn. På framsätet satt länsmannen och körde, och på baksätet en fjärdingsman och — fripredikanten med handklofvar på sig. De tycktes riktigt passa honom. Och han bar dem på ett sätt, som røjde, att han inte var alldeles ovan vid dylika handskar.

Lukas stirrade stum af häpnad efter vagnen, men länsmannen gaf honom en barsk blick och piskade på hästarna.

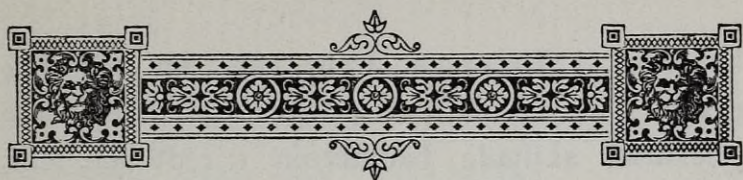
Nästa dag satt åter Lukas vid sin läst. Tilda var så ovanligt foglig och mild och sade ej ett ord, då Lukas helt oförhappandes bad henne att göra i ordning en stor och stark för-middagsgök.

The first part of the book is devoted to a general
 introduction to the subject of the history of the
 world. The author discusses the various theories
 of the origin of the world and the different
 views of the different nations. He then proceeds
 to a detailed account of the history of the
 world from the beginning of time to the
 present. The second part of the book is
 devoted to a history of the world from the
 beginning of time to the present. The author
 discusses the various theories of the origin of
 the world and the different views of the
 different nations. He then proceeds to a
 detailed account of the history of the world
 from the beginning of time to the present.

KULLAMANNEN.

(EFTER EN SÄGEN.)

— Nu är elden lös hos Kullamannen.

Den som sade orden var en gubbe i tjock blå kavajkostym, vit grof yllehalsduk, med ryggen något böjd och händerna i rockfickorna. Han hade en tjock, grå skäggkrans, blå ärlighetsögon och buskiga ögonbryn. Han såg ut som en gammal hedersam skutskeppare eller mästerlots. Troligen en mästerlots.

Bemälde man stod med ansiktet mot norr i aktern vid relingen till ångfärjan, som pustande och stönande arbetade sig från Helsingör till Helsingborg och nu var ungefär midtsunds.

Det var en stilla novemberkväll. Månen stod midt på himlen, som stötte i svaggrönt, och rundt omkring den bleka skifvan hängde små flockar af moln, skinande hvita som snö. Grannländerna lågo som två långa, mörka åsar.

Lyktorna i Helsingör lyste som en samman-
gyttrad massa små ljusa prickar, och midt ibland
prickarna skiftade hamnfyren i rödt och gult.
Midt öfver i Helsingborg skeno inloppets röda
och gröna öga, och de elektriska lamporna stodo
som små mattblå månar i långa rader.

Vattnet vaggade och glittrade silfverblekt i
månskenet, och som svarta, dystra andar kommo
skutorna framsusande.

Öfver norra Själlands skogar, där solen
för en stund sedan gått ned bakom de mörka
kronorna, lyste ännu himlen ljus, mörknade så
i en svart strimma öfver Kattegat för att åter
flamma till öfver Kullaberg.

— Ser han hur det brinner hos en, Kulla-
mannen därhäne? Nu måntro steker han sig
riktigt!

Och gubben skrattade, visande sina starka,
tobaksbruna tänder och pekade mot norr:

— Känner han historien om Kullamannen,
hvasa?

Jag nickade och stirrade som i en dröm
på den underbara reflexen. Vattnet porlade
sakta och monotont mot färjans väldiga skrof.
Det låg sagostämning i luften. Den sölfgrå
skymningen, månskenet, som glimmade öfver

det vaggande vattnet, de svarta kullarna och skogarna på stränderna. Och ovillkorligen dök den gamla sagan upp i mitt minne.

* * *

En vinterdag, då Valdemar Seier skulle stiga till häst och stuckit sin vänstra fot i stigbygeln, glömde han att genast lyfta den högra från marken, utan stod orörlig, försjunken i tankar. Kung Valdemar var redan gammal, den väna drottning Dagmar var död, likaså hans äldste, mest älskade son, och den mörka drottning Bengierd förde spiran.

En riddare steg fram och sporde danadrotten, »hvarpå han så djupt grundade».

Då svarade konungen till riddaren:

— Rid öfver till Kullamannen och spörj honom hvad jag tänkte uppå!

Och riddaren lade silfverbetsel och präktiga tyglar på sin gångare, klädde sig i en tröja af purpurröd baldakin, hängde en gyllene kedja kring sin hals och en tjock kappa öfver skulderna. Kullamannen*) var ansedd och mäktig som en furste, och ve den, som ej kom till

*) Hans namn skall ha varit Thord Knutsson Bonde.

honom i högtidsskrud. Och riddaren satte sig upp i sadeln och red.

Sundet låg fruset. Våldiga massor af is hade kommit drifvande norr ifrån, under buller och brak trängt sig tillhopa i den smala rännan och så frusit samman. Här och där glimmade ett berg af blågröna isblock med skinande hvit snö på toppen, där och hvar stodo tunnare stycken skjutna mot hvarandra som stora kort-hus. Men midt igenom det ojämna, stela, frusna fältet slingrade sig som en mörk rand en bred väg, tilltrampad af människofötter och slädmedar.

Och riddaren red öfver isen, så den gungade under honom, och vandrarne veko med blottade hufvuden vördnadsfullt åt sidan. Han red vidare på vägen, som slingrade sig längs Sundet öfver de vågiga kullarna, han red öfver öde hedar, där vindilarna slog honom i ansiktet, skarpa som knifstygn, genom skogar, där furorna susade tungt och granarna stodo tyngda af frusen snö, och en och annan varg tjöt långt inne i snåren.

När riddaren kom till Kullen, var det kväll, och stjärnorna började brista fram ur himlen. Hans hjärta bultade hårdt, när han red uppför klippstigen, och hästen tyck-

tes dela hans oro, ty hofven slant gång på gång.

Öfverst på yttersta utsprånget af Hallandsåsen låg för 650 år sedan Kullmannens klippnäste. Stormen tjöt och rystade de gamla grå väggarna, och därnere morlade Kattegatt doft, under det att de drifvande isblocken krossades till en hvit sörja mot klippornas fot.

Nedra delen af borgen låg i mörker, men riddaren såg att det lyste ljus ur höganloftsvalen. Han klappade på porten, men ingen gaf svar. Då stötte han till den med sin fot, och porten sprang upp på vid gafvel. Höganloftsbron var mörk, men han gick efter ljuset, som lyste ur svalen.

Han steg in i salen, där Kullamannen själf, en liten torr, mager gubbe satt nedlutad öfver en massa pergament vid ett bord. Han hälsade höfviskt och steg fram för att framföra sitt ärende. Men innan han hunnit säga ett ord, reste sig Kullamannen, och den skinntorre gubben stod där, en kämpe i växt och hufvudet högre än riddaren.

— I kommen från konung Valdemar, sade gubben, och riddaren förnam, att hans röst

var djup och klangfull som tonerna ur en klockas malm. — Följ då med hit opp!

När gubben reste sig från bordet, hade ljuset fallit omkull, och elden spred sig hastigt bland de torra rullarna. Gubben tycktes ej märka det och ej heller höra riddarens varningar, utan steg opp för en smal vindeltrappa, och riddaren måste med eller utan sin vilja följa efter.

Däruppe stodo de nu på det platta taket af ett rundt torn. Blåsten var hvinande skarp, himlen hög och svartblå och stjärnornas sken tjusande och hvasst. Riddaren ryste och förnam halft som i dröm gubbens röst, som lät som en rullande åska:

»Din herre och konung tänkte uppå
hurledes det skulle hans söner gå,
när han var gången af lifve.

Men säg honom det för sanningen så,
att örlog och tvedräkt skola de få;
dock skola de alla konungar blifva.»

Riddaren såg sig om. Elden slickade redan trappans torra virke. Han störtade ned, sprang genom salen. där väggarna redan brunno, öfver svalen och nedför höganloftsbron. Då han satt

i sadeln och sprängde nedför klippstigen, hörde han som ett hårdt, skarpt hänskratt bakom sig. Han blickade tillbaka och såg det gamla klippnästet i full låga, och däruppe på tornets tak stod fortfarande den gamle, läsande i stjärnorna, fast lågorna, som gula tungor böljade omkring honom.

DÅ ISEN BRÖT OPP.

ETT VINTERSTYCKE FRÅN SUNDET.

THE HISTORY OF THE

ROYAL SOCIETY OF LONDON

FROM ITS INSTITUTION

TO THE PRESENT TIME

BY JOHN VAUGHAN

ESQ. OF THE SOCIETY

AND JOHN HENRY

WATSON

OF THE SOCIETY

EDITORS

LONDON

PRINTED BY RICHARD CLAY

AND COMPANY, LTD.

BUNGAY, SUFFOLK

Det hade varit smällande kallt en tid, en lång rad af vindstilla dagar med sol och ljusblå himmel och karmosinröda solnedgångar med en och annan liten mörk, hotande molnrand i väster, som bådade mera snö. Och ändå hade snön varit riklig. Den täckte gropar och diken, låg i höga vallar längs landsvägarna och i stora drifvor inne i skogarna, där bokar och ekar väl till största delen skakat af sig densamma, men furorna och granarna fortfarande stodo och slokade under de hvita kuddarna på grenarna.

Och isen hade kommit.

Öresunds vaggande mörkblå yta var fjättrad. Först längs stränderna en lång, blank strimma, mot hvars ytterkant böljorna krasade och klingade, och som för hvar dag blef allt fastare och tjockare och sträckte sig allt längre och längre ut. Man högg opp vakar, staplade

opp isblocken till vallar, bakom hvilka fiskarena lågo på lur med sina gamla mynningsladdare och anställde förödelse bland gråtrutarna och vildänderna.

Så hörde man norrifrån en natt ett dån, som växte till en mullrande åska och kom strandbefolkningen att stiga opp ur sina sängar och i väntan och oro speja utåt Sundet, där det suckade och brakade och gnisslade i den stjärnklara natten.

Det var drifisen, som gled in i Sundet.

På morgonen sken solen igen. De drifvande isblocken hade trängts tillsammans i den smala rännen, staplats opp till blågröna berg, som skimrade grant i solen, och skjutits mot hvarandra som jättestora korthus, dem frosten snart hopnitade.

* * *

Så hade isen pröfvats. Dragande en båt emellan sig på traditionellt sätt hade de första lyckligt kommit öfver till andra kusten och tillbaka igen med det danska brännvinet och kumminkringlorna som segertecken.

Flera följde efter, och snart drogo sig vägar och stigar i kors öfver det hvita fältet,

där den fallande snön snart rundade de uppstaplade blockens skarpa konturer med sitt hvita täcke.

* * *

En dag hade jag varit »derover».

Jag hade gifvit mig i väg på morgonen, trots att omslaget i väderleken var mer än i ögonen fallande. Himlen hade varit full med snötyngda, smutsgrå moln, luften nästan fuktig med en och annan hotande il. Men isen hade ju legat i veckor, trampats af hundratals och ansågs säker som en landsväg.

Mot skymningen började det blåsa en ljum och blid vind, som föreföll nästan äcklig efter de föregående dagarnas friska, kalla luft och bitande frost.

Det var sunnan.

Lotsarne vid hamnarna skakade sina hufvuden, när gästerna från andra sidan Sundet lämnade kajerna och stränderna och hoppade ned på isen för att ge sig i väg till sitt land igen. Men gå till fots öfver Sundet — och så nödgas färdas tillbaka med isbrytaren!!

En lång svart linie, böjande sig i allehanda krokar än öfver vida flacka isfält, där foten

slant, än som en trappa öfver uppstaplade isblock, där gångstigen lopp fram. Här och där stod redan en och annan mörk pöl af vatten och snösörja.

Vinden började tjuta långdraget och entonigt i öronen öfver den vida isöknen, där små flockar af vandrare skymtade här och där som svarta rörliga punkter. En och annan såg sig redan tveksamt om — kanske vore det bäst att vända tillbaka. Men det gjorde ju detsamma. De röda och gula lyktorna vid hamninloppet i Helsingborg och den skiftande gula och röda fyren vid Kronborgs udde syntes lika nära.

Och i växande oro skyndade man på sina steg.

Då hördes fjärran söderifrån ett doft, otydligt muller, som tvang mer än en vandrare att rysa af en obestämd fruktan. Det växte i styrka och kom allt närmre och närmre. Det var som suckar och dofva rosslingar ur jättelungor, då och då skärande mängdt med ett helvetiskt gnisslande.

— I-i-i-sen går opp!

Tillropet kom långdraget och hest från en osynlig mun och lät som om blåsten själf format sig till varnande ord. Det var från roparen

på isbrytaren, som under tunga stönanden arbetade sig fram i sin ränna.

Alla visste hvad det betydde, och som galningar rusade de fram öfver isfälten, klättrade som apor öfver isbärgen öfver och omkull hvarandra och hoppade öfver de hvita fogningarne mellan de sammanfrusna blocken, som nu ej mer voro att lita på.

En och annan, som stapplade i väg på vacklande knän, stannade då och då för att ta sig en klunk, men fattades under armarna af sina kamrater och släpades i väg, fortfarande hållande i famnen flaskan med det billiga, kära, goda, danska brännvinet, som han ej ville släppa.

* * *

Snön började falla. Som kalla, våta, klibbiga kyssar slogo de stora flingorna i ansiktet och gjorde mörkret allt tätare.

— Nu drifver vi!

Hvarifrån eller från hvem ropet kom brydde sig ingen om, men alla kastade i ängslan om sina hufvuden. Några famnar bakom den sista flocken af vandrare gapade en svart remna, som blef allt bredare och bredare, och hvori vattnet

porlade och skummade med ett olycksbådande ljud.

Isen gungade under fötterna.

De hvita fogningarna mellan blocken började gnissla, höja sig och sänka sig. Flåsande och badande i svett rusade vi i väg, snubblade öfver försåtligt uppstigande kanter, halkade, föllo i kull, reste oss igen för att fortsätta vår rasande färd. Lanternorna på hamnpiren i Helsingborg lyste allt närmre.

* * *

— Släpp mig, era djäflar, hva fanken ska ni bry er om mig!

Två män söka släpa med sig en tredje, som vacklar hit och dit, raglande och lallande under ruset. De rycka och slita i honom, men han är omöjlig, han sliter sig ifrån dem och segnar i kull på isen som en oformlig massa. Flaskan, som han omfattat med förtvivlans styrka, krossas i fallet, och han famlar omkring efter bitarna.

— Så, adjö med dig, Nils, då. Det var din egen skull!

Så öppnar sig en svart remna, man hör som ett hest skri eller en svordom, ett par

armar famla otydligt ett ögonblick öfver iskanten, och den olycklige är försvunnen.

Därute ifrån ljuda ännu mera förtviflade rop. En och annan, som under sin hetsjakt för lifvet vågar vända sig om, skymtar otydligt mellan de fallande flingorna tvenne dunkla gestalter, som springa som vansinniga af och an på ett isstycke, hvilket glider sakta men obehagligt öfver de redan befriade böljeryggarna därute — bort mot norr, mot Kattegatt, som vidgar sig brusande stor och svart.

The first part of the book is devoted to a general
 introduction to the subject of the history of the
 world. The author discusses the various theories
 of the origin of the world and the different
 views of the different nations. He then proceeds
 to a detailed account of the history of the
 world from the beginning of time to the
 present. The book is written in a clear and
 concise style and is suitable for students of
 history and general readers alike.

The second part of the book is devoted to a
 detailed account of the history of the world
 from the beginning of time to the present.
 The author discusses the various theories of
 the origin of the world and the different
 views of the different nations. He then
 proceeds to a detailed account of the history
 of the world from the beginning of time to
 the present. The book is written in a clear
 and concise style and is suitable for
 students of history and general readers alike.

The third part of the book is devoted to a
 detailed account of the history of the world
 from the beginning of time to the present.
 The author discusses the various theories of
 the origin of the world and the different
 views of the different nations. He then
 proceeds to a detailed account of the history
 of the world from the beginning of time to
 the present. The book is written in a clear
 and concise style and is suitable for
 students of history and general readers alike.

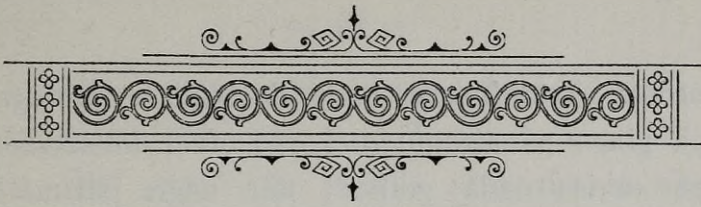
JEREMIAS

PÅ LÅNGÅSA.

Bland pilar och alar.

6

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

I.

Det var en gång på förvåren, då plogarna började sättas i jorden, lärkorna kvittrade, och viporna skrikande flögo öfver mossarna. Pilarna blommade vid dikeskanterna och luften var klar och blå.

Det led mot kväll. Solen stod blank och rund öfver den svartblå vattenstrimman i väster och kastade sin sista gula ljusflod öfver slätten, öfver de svarta fälten och de hvita gårdarna, öfver aldungar och mägerlgrafvar och på vägarna, där drängarna redo hem med kamparna från åkern.

I folkstugan på Långåsa samlades man till kvällsvard. Husmodern och pigorna sysslade vid bordet, ställde fram de bruna lerbunkarna med mjölken och den rykande gröten. Drängarna kommo in och satte sig på långbänkarna kring

bordet. Trätöflorna hade de ställt i förstugan och gingo på strumpssockorna öfver det sandade och enrisströdda golfvet, där några strimmor från aftonsolen lekte och hoppade öfver de smala tiljorna.

Man skulle just gripa sig an med maten, då man hörde ett aflägsset, doft buller, som kom alla att åter lägga ned hornskedarna, hvilka man redan doppat i mjölken. Bandhunden ute på gården sprang skällande omkring sin koja och slet rasande i kedjan.

Bullret kom någonstädes från en fjärran punkt på landsvägen, det hördes allt starkare och starkare i den stilla kvällen. Så kunde man tydligt urskilja hästhofvars klapprande och vagnshjuls rullande, och vid en krök af vägen blef åkdonet synligt. Det kom i rasande fart; vagn, hästar och körsven tecknade sig svarta mot den röda västerhimlen.

Det var husbonden, som kom från staden. Om några minuter körde han in på gården, hoppade af vagnen, kommenderade en drängpojke att spänna ifrån de löddriga hästarna och trädde in i stugan.

* * *

Att Jeremias på Långåsa var en räf och blodsugare, det visste man litet till mans i bygden, fast man inte vågade säga det så högt, ty Långåsa var stort och inteckningsfritt, och Jeremias satt i kommunalstämman.

Till att börja med hade han bara varit vanlig dräng, men slug och knepig var han och ej så noga med, om han hade rent bröd i påsen eller ej. Så hade han sträfvat framåt på allt sätt och på sistone satt kronan på verket genom att gifta sig till Långåsa.

Jeremias var en mångsidig man. Han gick ofta i kyrkan, ty andäktig och gudlig ville han hållas för och kunde nog vara det också, om det knep, men brännvin drack han gärna, när det prompt skulle så, fast ingen kunde säga, att han var ett svin.

Snål och girig var han som ett troll, men inte var det därför precis sant, som onda tungor sade om honom ute i bygden, att han brukade knäppa ned byxorna, när han skulle sitta, för att inte slita ut dem för fort. Ett strängt rege-
mente förde han likväl på gården, var led mot folket och knapp om matbitarna.

* * *

Rödbrusig och svettig var han, då han kom in och stank af brännvin, så att hvar och en kunde lukta, att han varit i staden. Arg såg han ut, så att knappt någon af folket vågade se på honom.

Utan att hälsa en gång gick han tvärs öfver golvet med tunga steg och satte sig vid bordsändan. Han sade inte ett ord och stirrade stumt framför sig.

Då fick han syn på hustrun, och strax brast det lös:

— Där har man, för att man ger sig i slang med skojarpack. Bättre kunde man använda sina styfrar.

Mor Jeremias visste, att mannen varit inne i staden hos hennes bror i affärer och svarade ingenting. Men tystnaden retade honom ännu mer.

— Eller vill du kanske säga, att det inte var du, som narrade mig att skrifva på, hvasa?

Hon hade gråten i halsen, när hon svarade:

— Nå, det var väl en härlighet, om du gjorde det för honom. Det är inte alla, som kunna gifta sig till hus och hemman.

Jeremias skrattade, men det var intet godt skratt. Han reste sig från bordet och gick emot henne. Han ryckte ett ridspö från väggen, och

innan hon hann värja sig, grep han henne i axlarna och tvingade henne framstupa öfver en stol:

— Där har du för gammal ost, du — och för 'hus och hemman', du — och för du vågar morska opp dej, ditt kräk. — Jag ska, min själ, piska fan ur kroppen på dej, ditt sattyg.

Slag på slag föll öfver hennes rygg och länd.

— Skrik inte ditt skrälle — men lär dej att veta hut — och håll reda på, hvem det är, som är herre på täppan här. — Se så, opp med dej nu och ligg inte där och tjut!

Ingen af husfolket hade rört sig. De tycktes vara vana vid det. De åto i lugn och ro, stucko först skedarna i det gemensamma gröt-fatet och därefter i dito mjölkbunkarna samt höllo sig tysta som möss.

* * *

Kvinnan skall vara mannen underdånig, sa' Jeremias. Och det höll han styft på. Strax han var gift med Anna hade det väl gått an, då hade han kelat med henne och varit någorlunda hygglig, ty hon såg ej så galen ut.

Men med åren, då ungarna kommit till världen, och hon började få rynkor i kinderna,

blef han värre. Hon är led af naturen, och det skall plockas ur henne, sa' han.

Det spordes naturligtvis i bygden, hur han var mot henne, och två gånger hade han fått förmaning af prästen. Men då var Jeremias så spak och foglig, suckade så djupt och sade, att vi alla voro syndiga människor, men lofvade att vara så snäll han kunde. Och på gillen och dylikt, då andra sågo på, var han så rar vid henne, klappade henne på kinden och tog henne vänligt i armarna, men ingen mer än hon själf kunde känna, hur hårdt han klämde till.

Hemma var han likväl värst, och i synnerhet, när han fått en tår i sig. Han slog och sparkade henne och unnade henne knappt matbitarna. Öfvermodet ska knäckas, sa' han.

Var hon i kammarn eller stugan, körde han henne genast ut att göra någon nytta. Och kom hon i köket, snäste pigorna till henne där, ty Jeremias var en liderlig rackare och gaf sig i slang med allt kvinnfolket på gården.

Bredvid storstugan fanns en liten mörk och trång skrub, och där stängde han in henne ibland för långa tider utan att låta henne få hvarken vått eller torrt, annat än hvad någon af folket kunde drista sig till att smyga till henne.

* * *

Intet under då, att Anna började bli liksom litet konstig till sinnes. Blek var hon förut som ett sjättefaldslärfv och mager, så att man nästan kunde höra, hur benen skramlade mot hvarandra, när hon gick.

Det var en me'aftonsrast på högsommaren, när man körde in höet, som det bröt ut.

Jeremias hade slagit henne på gården med piskskaftet, så att allt höstfolket såg det. I början var hon tyst och stillsam, men knappt hade han slutat, förrän hon gaf sig till att skratta så högt och skorrande, att det ryste långt in i märgen på alla, som hörde det.

Hennes läppar voro alldeles hvita, och det stod en gulaktig fradga kring mungiporna. Ögonen, som stodo liksom stilla, voro hemska och stora och blänkte glasartadt.

Så for hon på Jeremias, tog honom om halsen och snurrade rundt med honom på gården, så att drängarna till sist måste hjälpa honom att hålla henne. Men hon bara skrattade ännu besynnerligare.

Jeremias satte henne då på allvar i skrubben för att riktigt kväsa henne. Han var också rädd för, att det skulle komma för mycket ut,

hur hon var och att nödgas sända henne till hospitalet i Lund, där han skulle få betala för henne.

II.

Men så en dag blef det annat af för Jeremias. Det hade kommit en ny skogvaktare på herrgården hos grefvens. Det var en jätte med en rygg bred som en liten ladugårdsdörr och med näfvar hårda som ett par träknubbar. Han hade rödt, stubbigt skägg och såg ut att kunna stämma blodet på sturskare karlar än Jeremias.

Denne man var Annas bror. I många Herrans år hade han flackat omkring ute i världen och var nyss kommen hem. Det gick ett rykte, att han »där ute skött niggrar». Och säkert var, att han en tid varit krögare i Kalifornien — och därför kunde det ej vara tal om annat, än att han var kompetent till skogvaktareplatsen. Och han fick den också, så fort han sökt den. Grefven tyckte om den jaktkamraten och tjufskytt-profossen.

Så kom han en dag till Långåsa för att ta reda på, hur det egentligen stod till med hans syster.

Och Jeremias måste ta fram henne ur skrubben och visa henne. Hon såg ut som ett benrangel, tänderna hade fallit ur munnen på henne, så att man såg bara ett svart hål, när hon skrattade. Och skrattade gjorde hon, när Jeremias ville visa sig vänlig och klappa henne, hon skrattade så skärande och högt, att de som voro i stugan tyckte att det skar rysligare i kroppen, än när man rifver med en spik på ett stycke bleck.

Jeremias suckade och sade, att den allsmäktige straffat henne hårdt och beröfvat henne förståndet, kanske mest därför, att hon ej alltid varit mot honom, som hon bort vara.

Då kände han plötsligt skogvaktarens järn-näfve i sin nacke, och innan han visste ordet af, låg han framstupa på bordet med byxorna neddragna, och den rödskäggige jättens utländska knölpåk, som befanns underbart smidig, randade hans bara bakdel med de vackraste röda rulsor.

Skogvaktaren tycktes verkligen van att »sköta niggrar» utomlands — och förstod praktisera äfven hemma.

När Jeremias äntligen fick stiga upp, kunde han till en början ej få fram något. Han kippade efter andan och liksom såg sig om efter hjälp bland husfolket, som tysta åsett exekutionen.

Men ingen rörde sig.

Jeremias var blodröd i ansiktet, och svetten rann i stora droppar på pannan. Läpparna skälfde af ilska, och tobakssaften droppade från mungiporna. Byxorna höll han uppe med ena handen och ref sig bak med den andra. Han tittade på golvet, dit byxknapparna dansat och rullat.

— Vi träffas vid tinget. Där skall du väl få spörja, hvad det kan kosta.

Det var det första han kunde framstamma.

Och därmed linkade Jeremias, så godt han kunde, in i kammaren och reglade dörren efter sig. — Till den kroppsliga smärtan kom också en ekonomisk: jätten, som var van att »sköta nigrar» och servera guldgräfvare, hade vid sitt hastiga konstgrepp, då han flådde byxorna af Jeremias, sprängt ej endast byxknapparna utan äfven de nya hängslena. Äfven de goda byxorna hade tagit skada. Och säkert var, att om svågern varit en god krögare — en rekommendabel

kammartjänare hade han inte varit. Också var han ju bara grefvens skogvaktare.

Men Jeremias stämde aldrig skogvaktaren. Han fruktade för en moträkning. Och Anna kom med det snaraste i väg till Lund. Han fruktade också för grefven, och med honom för fogde och länsman och lagman, ja, själfva nådig landshöfdingen.

Däremot var det otrefligt för Jeremias att möta skogvaktaren. Ty hvar eviga gång de träffades, antingen det var på landsvägen eller ute på fälten eller på själfva gästgifvaregården, lades Jeremias antingen öfver ett bord eller en bänk eller skogvaktarens bastanta knä och rafflades. Hans hud vann i längden styrka och seghet genom processen. Men hans byxor ledo så ohyggligt, att den frie odal mannen Jeremias instinktligt började knäppa upp dem, då den greflige och gruflige skogvaktaren = svågern stack upp. Och han, van att smyga i skogarna, stack alltid upp så oväntadt.

Det hjälpte hvarken att Jeremias skrek eller svor eller bad. Och ingen brydde sig om att ta hans parti, då till och med läns mannen blundade för saken. Och grefven, som roades af historien, gaf sin skogvaktare en femtioriks-

dalerslapp i dusör. Det ansågs sedan som en alldeles gifven sak, att Jeremias skulle ha bastonad, hvar gång skogvaktaren kom inom synhåll.

En tid försökte Jeremias att spela »väckt kristen». Men då gaf kaliforniern, »van att sköta niggrar», Jeremias en dubbelportion, »så han svor och all religion flög ur kroppen på'n» — förtäljde gummorna i bygden.

* * *

Så laddade Jeremias en gammal dubbelpistol och stoppade i bakfickan.

Han tänkte skjuta på skogvaktaren eller åtminstone skrämma honom. Men då denne spände ögonen i Jeremias, var allt hans mod liksom bortblåst. Han kom sig ej för att ta upp pistolen och råkade oförhappandes att besinna, att det dock var lämpligare med stryk än fästning, där ju ock prygel plägade vankas, men aldrig brännvin och öl, kosten afgjordt var sämre och friheten mindre. Ej minst besinnade han, att hans ekonomi i hemmet skulle lida, om han själf skaffade sig fritt vivre hos kungl. maj:t.

III.

Slutligen blef dock lifvet Jeremias för bittert. Hvar han kom flinade folk åt honom, så han hade intet annat att göra än flytta från orten.

Men äfven de sista minuterna blefvo sura för honom. Skogvaktaren ropade in gården på auktionen och fick den för ett vrakpris.

— Det var billigt köp, Jeremias, sa' hans plågoande och valkade den amerikanska tuggbussen. Det måste vi ta en tår på. Och du skall väl ha dej en färdknäpp också, kan jag tro, då du nu lämnar gården.

Och sekunden därpå flögo Jeremias' byxknappar som revolverprojektiler åt alla håll. Och Jeremias tjöt snart på sitt forna, nu skogvaktarens matbord för en riktig »trippel-bastonad» — sa' skogvaktaren, som kunde utländska språk.

Men allt har ett slut, äfven en trippel-bastonad. Och Jeremias gaf skogvaktaren en blick, som om han ville äta upp honom.

— Aja, glo inte så förbannadt. Du har väl fått lära dig folkskick, du också, Jeremias! För resten kan du ju gärna ta' mig i hand — vi skiljas ju ändå som vänner och rejäla svågrar?

Skogvaktarens handslag var kanske något

väl svågerligt trofast och långvarigt, ty den ädle Jeremias krympte svärjande ihop, som om han haft magknip och höll på att dra ena knäet upp till hakan — under hela tiden det varade.

Sedan stapplade han en stund omkring på golvet, som en spädkalf i sitt bås, sjönk så ned på en stol, men for upp som stungen af ett bi.

— Är det knappnålar i stolen, flinade den nye hemmansägaren. Eller har du själf knappnålar i sitsen, hederssvåger?

Och skogvaktaren och auktionsgubbarne togo sina snapsar och skrattade, så magarna hoppade.

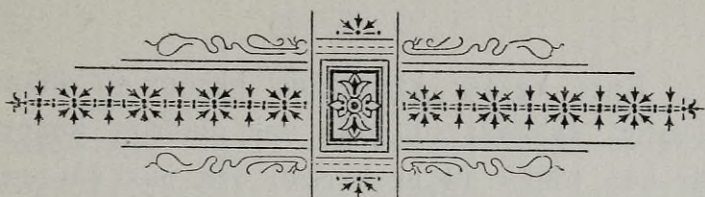
— Skål, Jeremias, sa' den artige svågern. Och lycka till framtiden. Skål, skål!

VILSE.

Bland pilar och alar.

7

I.

Vigseln var slut.

Majsol låg varm och blid på kyrkogårdens sandade gångar och grafvarnes kullar. De gula, glada strimmorna dansade och hoppade på almarnas kronor och häggarnas snö, på buxbomshäckarnas glatta grönska och gräset, som stack upp, frodigt och högt ur den feta, svarta myllan.

Då och då vaggade kronorna för en blid vindpust, som kom alla de gula solprickarna, som glidit genom bladverket, att dansa en yster dans på de enkla, svarta träkorsen och de hvita marmorvårdarna under trädens skugga.

Portarna till kyrkan stodo öppna, och späda björkkvistar och hvita pingstliljor lågo kringströdda på de grå trappstegen.

Kurt Verner kände, att liksom en dimma plötsligt skingrat sitt gråa dok omkring honom, när han trädde ut ur kyrkan och med sin unga hustrus ännu darrande arm i sin gick öfver kyrkogårdens gångar. Bakom honom föll som en svart förlåt för något, som han på samma gång saknade och var glad att bli fri från. Han gjorde ej klart för sig, hvad det var, men i hans spelande inbillning rullade upp sig ett landskap med strida forsar och höga bärg med skarpa klippor, som sargat hans fötter, och öfver det hela låg ett sken af purpur som från mörkt vin, när man håller det mot ljuset. I det skenet hade han vandrat fram som i ett rus utan att märka, att blodet strömmat från hans fötter, att hans hjärtas slag blifvit svagare och hans händer darrande. Striden och trotset hade varit lustiga för deras egen skull, och nerver och muskler hade hållits i spänning.

Framför honom låg nu en vid äng med lugnande, mjuk grönska i blid, stilla sol. Och däröfver skulle han vandra med långsamma, jämna steg.

Han drog en svag suck och lade armen sakta om sin hustrus lif. En varm, frisk pust af vår och kraft slog upp ur myllan och markens gräs och fram ur buskarnas blad.

Han var af medellängd, men gick något framåtlutad. Ögonen sutto bruna och spörjande under de sammanvuxna ögonbrynen, och under dem drogo sig två sneda, djupa fåror, som tillsammans med de långa, öfver nervöst ryckande mungipor nedhängande, mörka mustascherna gáfvo hela det bleka ansiktet ett slappt, trött uttryck. I vänstra handen höll han sin mjuka filthatt, och håret, som redan, fast han knappast var fyrtio år, starkt stötte i grått vid tinningarna, föll i klibbiga testar ned i den fuktiga pannan.

Hon, som stödde sig på hans arm — Judith hette hon — var fullt ut lika lång som han, med fin, nästan genomskinlig hy, ögon stora och skiftande som grå sammet, brunrödt renässanshår, glimmande som mörkt guld, när solen dallrade däröfver.

Bakom dem kom Judiths fader, den gamle majoren med det ljusgula kranieanletet, de snöhvita jättemustascherna och dito ögonbrynen, som stodo rakt ut som borst. Han gick rak och hög midt på gången, den gode majoren, med händerna på ryggen och blickade stelt framför sig, som såge han rakt in i oändligheten. Hans hustru var död för många Herrans år sen, så Kurt Verner slapp en huld svärmöder.

Bakom honom kom hela skaran af bröllopsgäster, herrar i frack och en och annan i uniform, tanterna i mörka sidendräkter, styfryggade lif och kjolar med vida släp, tärnorna alla i skärt, ljusrödt tyll. Hela skaran rörde sig långsamt fram öfver gången, herrarna samtalande lågt, damerna trippande försiktigt i sanden med sidenskorerna, då och då läggande hufvudena tillsammans för att hviska några ord.

På landsvägen utanför kyrkogården stodo vagnarne och väntade. Bröllopsfolket steg upp, och den långa raden satte sig i rörelse.

II.

Så var då bröllopet öfverståndet. Hela den bullrande festen hade glidit förbi Kurt som en dröm, trött och sömnig hade han sjunkit ihop i sofvagnen på nattåget, som i ilande fart rasslade nedför Sveriges västkust.

Solen hade redan varit uppe en god stund, då tåget stannade vid hans hembygds station. En vagn väntade de nygifta på vägen i den kyliga morgonstunden, och efter en kort stund voro de framme.

Uppe på åsen af en rad af kullar, som vågade sig längs stranden af hafvet, låg en gård. Uthuslängorna lågo solida och bastanta med sina murar af granit och de gamla mossbelupna halmtaken med korsträn på ryggarna. På något afstånd därifrån, midt i en stor trädgård, vättande åt Sundet, låg karaktärsbyggnaden, stor och hvitmenad. Här och där gick en spricka i rappningen som en svart ådra. Vildvin slingrade sig längs efter foten af huset, och mot gafvelväggarna hade man pressat greniga aprikosträd.

Det var en gammal byggnad; och där hade Kurt Verners förfäder, den gamla bondesläkten, bott i många led tillbaka. Däruppe i den stora salen, som sträckte sig tvärs genom byggnaden, den stora salen med hemmaväfdade öfverdrag på stolar och soffor och tätt med blomsterkrukor i fönstrens smala karmar, där hängde de och stirrade i sina fotografier, djupt allvarsamma män med burriga polisonger och hårdt hoppresade läppar. Blott här och där stod en sälle med vårdslöst knuten halsduk och händerna käckt i rockfickorna, men de porträtten voro nog från utländsk ort, och såg man efter nere i kanten, kunde man vara alldeles säker på att där nå-

gonstädes få läsa *U. S.* Det hade varit släktens äfventyrslystna, yngre söner, då den gamla gården, alldeles som om den varit ett fideikomiss, städse gått i arf åt den äldste.

Med dessa äfventyrslystna hade alltid Kurt känt sig besläktad. Där nedanför gården låg ju hafvet, den trolska, vaggande ytan, som städse lockade ut till det nya obekanta från den bindande, trygga torfvan. Han var en underlig telning af den gamla bondesläkten, denna Kurt Verner. Ende sonen skulle han ju enligt traditionerna stannat vid torfvan och blifvit bonde, hvilket också fadern, som lämnat honom gården skuldfri i arf, hade velat. Men modern, som varit ett stadsbarn och städse känt sig främmande därute i den ensliga trakten, där hafsvindarne salta och lockande ströko från hafvet öfver kullarna inåt den flacka slätten, tyckte annorlunda.

Och Kurt hade fått »studera». Han skulle bli fri och herreman och ej hela sitt lif vara bunden vid torfvan.

Men alla släktens traditioner, allt det nedärfda i hans väsen, hade städse — han kände det allra starkast nu då han, som han tänkte, skulle slå sig till ro — legat som en oro öfver

hans själ, som en otillfredsställd längtan efter något, som han kastat bort för att jäkta efter irrbloss under hela sitt skiftande lif. Han skönjde konturerna af sitt lif, sin stormiga ungdom och glädjelösa mannaålder, som ett enda sökande efter något, som han nu äntligen trodde sig ha funnit, fast innerst i hans väsen en naggande känsla låg, att det kanske nu var för sent.

Tankarna och minnena stormade på honom, han försjönk en lång stund i sakta grubbel och melankoli utan att lyssna till sin unga hustrus pladdrande ysterhet, men den eggande, friska morgonluften skingrade snart dimmorna i hans själ, han gjorde ett försök att blåsa bort de tryckande känslorna och kände sig helt uppsluppen och gladlynt, då vagnen slutligen stannade utanför grindarna vid landsvägen.

* * *

I glasverandan åt sjön stod ett kaffebord dukadt. Därute glimmade land och vatten i morgonsolen, aplar och körsbärsträd buro klasar af hvitaste blommor. I aspdungen, där det stora runda stenbordet stod, skreko sparfvar och starar med full hals, och i den gamla, krokiga eken på branten åt sjön hoppade två skator af och

an på grenarna, vippande med sina långa stjärtar och skrattande, så det ekade i alla snåren.

— O, hvad vi komma att bo vackert här, Kurt!

Hon hade dittills varit blek och tyst, men blodet började åter sprida sig på kinderna, ögonen glimmade hänfördt, och läpparna öppnade sig mjukt, så att tänderna lyste. Hon hade knutit händerna samman under nacken och lutade sig själfsvåldigt tillbaka i stolen, så att det hvita sidenlifvet, inväfdt med dunkelblå violer, spändes hårdt öfver bröstet.

— Du behöfver hvila dig en stund efter resan, Judith. Klockan är ej mer än fem ännu och husfolket knappt uppe

Han reste sig från stolen, böjde sig fram och kysste henne. Hon lade armarna om hans hals, som för att hålla honom kvar:

— Hvert går du, Kurt?

— Bara nedåt sjön ett slag.

Då han med handduken på armen kom ut i trädgården, där alla gångarna blifvit beströdda med frisk strandmal, som rasslade högt under fötterna, vände han hufvudet åt verandan. Där stod hon i sin hvita dräkt, omfluten af morgonsolen, hög och smärt, och vinkade leende åt

honom. Han svängde glädtigt sin hatt och fortsatte sin gång.

På vin- och krusbärsbuskarne hängde täta klasar af små gröna kart, en söt doft slog ut från aplarnes blommor, och i rosensnåren stack redan fram ur den glatta grönskan en och annan mörkröd eller vitgul knopp. Himlen hade börjat skifta i mörkare blått, luften var redan ljum, och knappt en vindfläkt rörde sig. Allt bådade en mycket varm dag.

Kurt spände ut bröstet och lät morgonluft och pingstdoft i långa pustar strömma in i sina lungor. Han gick raskt genom trädgården, tog en genstig nedför branten och stod snart på landsvägen. Allt tycktes ännu sofva i husen.

Han gick nedåt stranden mot badhusbryggan. Badkiosken var ännu inte öppen, och den brunhyade mamsellen med den stora gula stråhatten, som brukade stå där nickande och leende, delande ut handdukar, badmössor och simkostymer, fanns där inte ännu.

Han gick långsamt öfver bryggan, där en och annan båt låg förtöjd, stannade då och då och såg ned i vattnet. Det skimrade så klart och grönt, och sanden på botten lyste så fin och hvit. Här och där knallade en krabba för

att söka gömma sig bland några stenar, där och hvar spratt en flock muntra räkor, hvita nästan till genomskinlighet. Bakom en mörkbrun tångbuske, fullsatt med svafvelgula vårtor, stod en hilk och viftade med sina röda fenor. Hela Sundet vaggade blankt, därute lågo ett par skutor med slappa segel, och en ångare gled fram, dragande en lång sky af mörkgrå rök efter sig.

* * *

Då Kurt badat, tog han en omväg hem. Han gick upp genom skogen, där granarna stodo fuktigt mörka och bladen i bokarnes toppar, där solen redan nådde dem, lyste så genomskinligt gröna, att man nästan tyckte sig se de fina ådrorna. Han gick långsamt framåt stigen, där skogssniglarne lågo svarta och slemmiga och björnbärsbuskarnes årsskott, tjocka och brunröda med kraftiga taggar och frodiga blad, smögo sig utåt marken. Här och där stod en blommande slånbuske med de svarta, sylformiga tornarne skymtande fram mellan klasarnes snö. På en gren hoppade en kvittrande bofink af och an, och långt borta, någonstädes från andra ändan af skogen, hördes gökens låt.

Då han kom ut ur skogen, låg ängen framför honom, där korna betade. De närmaste

vände på hufvudet och tittade på honom med sina stora, blanka ögon. Han stannade ett ögonblick och betraktade dem. Han kunde ej få för sig annat, än att det var samma kor, som han i barndomen haft bestyret att döpa, som kristna kor ägnar och anstår. Där stodo de ju alla: Stjärna, Hjalma, Rosa, Blacka, Brunnetta och de andra — han kunde nu inte riktigt komma ihåg hvad de hette alla — och där-borta midt ibland dem med en brädlapp öfver ögonen den gamle hederstjuren Don Juan, af ryktaren omdöpt till Janne. På de låga, slitna trefötterna sutto pigorna och mjölkade; de fina, rykande strålarna sprungo surrande från jufren i stäfvorna.

Han gick vidare på den smala vägen öfver ägorna längs kanten af gropen, där Tussilagos väldiga blad hängde grågröna mot sidornas svarta mylla, och starren växte hög och rak på botten. På båda sidor lågo fälten, där klöfvern stod frodig och hög, färdig att slås, med en söt lukt ångande från de röda, trinda blomhufvudena. Korn och hafre var fotshögt, och den blågröna rågen, strödd med blåklint, blommade redan.

Då ringde vällingklockan till frukost.

III.

Varm, stilla och strålande skred sommaren fram. Aplarnas och häggarnas blommor hade för länge sedan fallit af, och rosorna hängde prunkande bland de glattgröna bladen på buskarna. De ståtliga georgiorna blommade i trädgården, och skogens grönska stod tät och mörk.

Den doftande klöfvern var slagen, hade torkat till hö i solen, och stackarna stodo i långa rader. Kurt lefde i leende dagar och veckor, som i stilla, härlig bedöfning, som i en ljum trollkrets med mjuka dagnar och smekande, fina dofter.

Han gick öfver åkrarna, där hans far och farfar och farfarsfar, alla de dunkla släktleden långt, långt tillbaka, trampat sina mödosamma, trygga steg före honom. Han andades samma luft som de, såg samma haf vagga mot stranden vid kullarnas fot och blåna i fjärran, såg rågen gulna på fälten och kreaturen beta på ängarna, hörde klockan ringa till måltiderna, som den gjort i många, många år.

Han gick utmed samma åkerrenar och di-keskanter och stannade mekaniskt vid de ställen, där han som pojke funnit de flesta smultronen,

och vid stenrösenda, där han slagit ihjäl vessler och stulit ägg från stenskvättorna.

Han vandrade öfver samma kullar med ljungen, tjärblommorna, lingonriset och blåbärsbuskarna, han strök omkring i samma skog, där han fordom plockat blommor och bär, plundrat hämplingarnas, siskornas och finkarnas redan mellan grankvistarna eller skatornas och kråkornas i trädtopparna.

Till hälften omedvetet hvilade dock öfver honom en viss tvungenhet, som han förgäfvat sökte komma ifrån. Han undvek skyggt husfolket, talade nästan aldrig med någon, knappast med rättarne eller förvaltaren. Han kände, att man betraktade honom och i synnerhet Judith med kyliga och något menande blickar.

Den varma känsla af hem, som han saknat i många, många år och på slutet så intensivt längtat efter, denna känsla, som han nu trodde skulle falla öfver honom stor och rogifvande, den kom ej. Han var och förblef en främling både för grannarna och husfolket på sin fäderneärfda gård. Han såg, hur man gick ur vägen för honom, liksom han själf undvek alla.

Allt kom honom att helt och hållet sluta sig till sin hustru. Hon ägde i sitt väsen nå-

got, som han ville kalla för det finaste af allt kultiveradt, förfinadt kvinnoumgänge, som han träffat därute. Hon föreföll honom som en blomma, som han tagit med sig från vandringsåren bland främlingar. Han märkte mer och mer, att hela hennes väsen ej stod i samklang med det lif, han en gång drömt sig att föra härute. Hon jublade öfver den vackra natur, i hvilken hon bodde, men hvarje dylikt utbrott förorsakade Kurt en oförklarlig smärta. Han kände, fast han ej ville tillstå det för sig själf, att hon aldrig skulle kunna finna sig härute, och att all hennes förtjusning blott var en nyfikenhetens och öfverraskningens.

Men han gjorde sig blind därför, han sökte glömma hvarför han kommit hit och slöt sig allt girigare och intensivare intill henne, som ville han isolera sig helt och hållet från sin omgifning.

Det var en omedveten, dag för dag växande ängslan, som föll öfver honom, då han gick med henne genom de gamla rummen, där hans fäder, den gamla bondesläkten, bott och han lekt som barn, där minnena tycktes sitta fastväxta vid golf, väggar och möbler. Själfva luften därinne, som han trott sig skola inandas med

en känsla af efterlängtd ro och gammaldags trygghet att sitta i lugn likgiltighet och låta världen ha sin gång där ute, föreföll honom kvaf och tryckande.

Samma känsla grep honom, när han tillsammans med henne uppsökte något ställe på fält och i skog, där han fordom tyckt om att vistas, och minnena tätare föllo öfver honom. Han kände sig ej lugn, förrän han åter fick sitta med henne i glasverandan eller sängkammardörrarna stängts bakom dem.

I synnerhet under kvällarna var han ängslig för det glimmande hafvet och aftonrodnaden, de långa, vågiga kullarna och den tigande skogen. Då drog han sig med henne helst till verandan. När de sista strålarna af solen föllo in genom rutorna, gled oöfver mattor och divaner och lekte på dvärgpalmernas blad, och han slapp se vattnet med båtarna därnere, dimman öfver ängarna och folket, som gick hem till kvällsvarden från åkrarna, blef han lugn och nöjd. Hon var en skär drifhusplanta, sade han sig, som passade bäst därinne i doft från parfymflaconer och hyacinter.

IV.

Så ville då Judith en kväll nödvändigt sitta därute på brinken åt sjösidan till och se på solnedgången.

De gingo genom trädgården. Strandmalen knastrade enerverande under fötterna, och resedan doftade starkt från rabatterna. Det var alldeles stilla i luften, blott då och då prasslade det nervöst i asparnas blad.

Vid trädgårdens slut var en damm, där träden stodo tätt omkring och hängde sina grenar utöfver vattnet. Vattnet, nämligen det lilla som syntes däraf mellan Potamogetons blanka brunaktiga blad och Lemnas täta, ljusgröna småkraf, var svart och stilla. Ingen stråle af kvällssolen kunde smyga sig dit.

Bland växterna på dammens yta plaskade några änder, snokade och slaskade med sina breda näbb mellan bladstänglarna och ställde sig då och då med stjärten i vädret, sträckande halsarna omkring i vattnet därnere för att riktigt komma åt de små vattendjuren.

Kurt och Judith satte sig för en stund på den fuktiga, mjuka gräsvallen åt dammen. Kurt

röade sig med att slå bland säfven vid vattenbrynet med sin käpp, så att grodorna blefvo skrämnda och hoppade ut i dammen. Här och där stucko de åter upp sina små hufvuden med de trinda, svarta, utstående ögonen, hållande sig med framfötterna fast i någon bladstängel och stampande energiskt i vattnet med bakbenen. Men han tvang dem att dyka ned igen och med små, snabba tag ge sig i väg till något annat skyddsställe.

Snart tröttnade han dock på leken. Vid ändan af dammen låg ett tätt snår af höga slånbuskar och vilda rosenträd, hvarigenom man huggit en smal hvalfgång, så låg, att man nästan måste krypa igenom den. De passerade gången. Därifrån kommo de ut på en liten äng med gräs, som räckte dem ända upp till knäna. Men daggen hade ännu inte fallit, gräset var torrt, och de vadade igenom det ut till brinken.

Här var marken sandig, gräset var glest, och mellan de smala och stripiga stråna stod en och annan sandlilja. Här och där växte dock tät och bastant en liten tufva, och ljungen, som bredde sin buskiga matta nedåt kullen, kröp ända hitupp. På brinken stod en gammal, grå träsoffa, fullristad med namn. Kurt såg, att

det var samma soffa, som stått där, så långt han kunde minnas tillbaka.

Han tittade efter på ett ställe på ryggstödet, han hade visst också skurit sitt namn där en gång tillhopa med en annans, som då suttit hos honom här på bänken. Han kunde ännu se de gråa fårorna i träet, men däröfver stodo nu fyra andra initialer och lyste färska och nyskurna emot honom.

* * *

De satte sig på soffan och sågo bort öfver Sundet. Söderut låg det grått och dunkelt, midt nedanförlänkte det med svag blyglans, och bortåt nordväst glänste det intensivt.

Solen gled sakta ned bland tjocka, pösande, violetta moln bäddar med en högröd färg på en och annan tofvig frans. Ett par skutor med slaka segel stodo som svarta spöken mot vesperhimlen

Norra Sjöland låg mörkt och dunkelt som en strimma gråsvart ångbåtsrök öfver vattnet.

På badhusbryggan därnere sutto några pojkar med metspön i händerna och benen dinglande öfver vattnet. Här och där stod en karl upprätt i fören på en båt, som omärkligt gled

fram. I händerna höll han en lång staf, något bredare i ena ändan. Det var ett ljuster. Då och då böjde han sig vigt ned och stack vapnet i vattnet. Oftast drog han upp det med blott en droppande tångruska på spetsen, men en och annan gång vred sig en ål på taggarna.

Upp mot brinken slingrade sig en gångstig. Den kom från en hage af asp och björk, som växte i närmaste dällden som en slags utpost mot skogen, där trädkronorna i sommarkvällen flöto tillhopa till vågiga, grågröna moln.

Från ängarna bakom dem doftade det af slaget hö, och på den smala vägen öfver ägorna kom mjölkvagnen framrullande. Bleckspannarna slogo skramlande mot hvarandra, och mjölkpojken sjöng med hög och skrikig röst något, som dock hvarken Kurt eller Judith på detta afstånd kunde uppfatta.

* * *

Uppför gångstigen från björkhagen kom någon. De kunde ej se, hvem det var, några buskar dolde den annalkande. Stegen voro långsamma och dröjande.

De hörde ett sakta gnolande, som dock blef tydligare och tydligare och slutligen svällde

ut till starka och klara toner, som kommo Kurt att låta armen sjunka från sin hustrus lif och lyssna i stum andakt.

Han satt stilla med ett vemodigt drag kring munnen och blickade med stora och drömmande blickar hän öfver vattnet, där just en båt med lustroddare gled in mot badhusbryggan för att lägga till.

Stegen kommo nu närmare, och sången ljud alldeles inpå dem:

»Fjärran han dröjer från grönskande dalar
borta i konungens gyllene salar.» — — —

Det föreföll Kurt, som om glansen på vattnet, skuggorna i skogen och hödoften från ängarna fått toner och ord och klungo emot honom i den vemodiga sången.

Det klang inom honom en samma längtans långa ton, han vände sig mot Judith, som om han haft en svag förväntan, att hon skulle ha erfarit detsamma som han, vira sina armar kring hans hals och se honom blidt och stadigt in i ögonen.

Hå hå, det var ju sant, hennes ögon hade en skiftande glans af grått, såg han på henne länge, voro de mörka och djupa, men innerst skymtade lystnadens sällsamma, grönaktiga fläck.

Han log ett kallt, sorgset leende, när han såg på henne. Hon satt lugn och oberörd och försökte med doppskon på hans käpp peta upp en liten grästorfvä ur sanden.

Och han drog ofrivilligt sin arm från hennes lif.

Nu hade den som sjungit hunnit fram om buskarna. Det var en helt ung flicka på sjutton eller aderton år med askblondt hår, svarta ögonbryn och mörkblå, stadiga ögon. Hon hade ett käckt drag kring munnen och en ungdomligt kavat hållning. Hon bar en ljusröd klädning och en gul, bredskyggig halmhatt.

Hon stannade plötsligt, förlägen och rodnande, när hon märkte paret, som naturligtvis hört hennes sång. Hon såg tveksamt på dem, svängde så hurtigt om på klacken, så kjolen svepte ystert kring hennes smärta smalben och försvann nedåt gångstigen i skogsdungen.

Kurt hade lett ett vemodigt leende, när hon som hastigast mötte hans blick. Ett gammalt minne för länge sedan dök upp hos honom:

— Vet du, Judith, den flickan har jag varit kär i en gång.

Hon såg upp från marken. Äntligen hade det lyckats henne att få upp den envisa tufvan

och kasta den ned för sluttningen. Hon skratade som åt ett godt skämt, men när hon såg honom sitta där allvarlig och melankolisk, slapp tillbakalutad i soffan och utan att möta hennes blick stirra bort i väster, nöp hon honom i armen:

— Och när skulle det ha varit, om jag får fråga? Hon hade ju knappt fått långa kjolar än.

— Det var åtminstone samma sorts flicka som den här. Men det är länge sedan.

— Det berättar du väl för mig, Kurt; gör du inte det?

Hon smög sig uppåt honom och försökte kyssa honom, men han låtsades ej se henne och brydde sig ej om att besvara hennes smekningar. Han såg ut, som vore han försjunken i tankar, och svaret kom dröjande och sakta:

— Hvad skulle det tjäna till?

* * *

Nej, sannerligen det skulle tjänat till något, men han kunde ej låta bli att minnas det ändå. Han var ju så ung då, det var visst nu öfver tjugo år sedan, och hon var ju nästan bara ett barn.

Han hade funnit henne härute, just här på bänken hade han träffat henne första gången. Han hade kommit fram ur buskarna och sett henne sitta där på bänken, där hans hustru nu satt.

Han mindes allt så klart, hon hade haft en snäf, mörkblå klädning, en stor hatt af ljusröd filt på hufvudet och en lång, askblond fläta nedåt ryggen. Hon satt och ordnade några blommor, som hon plockat och hade i knät. Hon såg upp, och han mötte hennes stadiga, blåa blick under de mörka ögonbrynen. Han hälsade. Hon nickade obesväradt och makade åt sig på bänken, som om det hade varit en helt naturlig sak, att han skulle sätta sig där. Och han satte sig och började tala med henne. Hon var glad och öppenhjärtig som ett barn.

Sedan hade de träffats ofta och blifvit goda vänner. Hon bodde som badgäst med sin mamma och tant nere i en af stugorna.

Hela sommaren voro de tillsammans. En kväll hade de varit ute och rott på sjön i solnedgången, och Gertrud, så hette hon, hade sjungit »Björkens visa» för honom. Det hade varit den härligaste kväll han mindes, han hade tyckt den visan var så vacker och hade varit

nära att gråta, när hon sjöng den. De voro länge ute på sjön den kvällen, och när de kommit i land och Kurt förtöjt båten, hade Gertrud följt med honom ett stycke genom skogen.

De voro alldeles tysta, när de gingo där sakta under de höga bokarna, som flätade sina grenar tillhopa öfver vägen. När de kommit till grandungen, där Kurt skulle vika af på en gångstig, för att komma hem, tog han mod till sig, fattade henne plötsligt om lifvet, drog henne intill sig och kysste henne. Hon blef pionröd, slet sig häftigt lös och brast i gråt. Kurt ville lugna henne, men hon snyftade bara, att nu var det slut, och att hon aldrig ville se honom mera.

Men nästa dag satt hon åter på bänken därute på brinken, där de brukade träffas. Och snart stodo de på samma fot med hvarandra som förut. Sommaren gled undan, hösten kom och Gertrud, som bodde med sin mamma och tant i Malmö, skulle resa. När de skildes åt, togo de hvarandra i hand som två skolkamrater. Kurt fick inte lof att skrifva, mamma ville alltid läsa bref, som kommo till henne.

Kurt tyckte att vintern låg för honom som en mörk, lång, dyster tid, men till nästa sommar skulle ju Gertrud komma tillbaka.

Nästa sommar var Kurt student. Nu skulle han säga till Gertrud, att han älskade henne, att hon var den enda driffjädern till allt, hvad han skulle uträtta här i världen, och att hon och ingen annan en gång skulle bli hans brud.

Han hade så ofta drömt sig, hur det skulle gå till.

Midsommarkvällen skulle det vara, när tjärtunnorna blossade och rökte på grannelandens stränder och Johanniskorset tändes. Då hela natten blott var halfskum och skön som en saga, då alla människor vakade, och skotten knallade öfver blanka vatten.

Han skulle dansa med henne därinne i skogen kring majstången, och så skulle han taga henne vid handen och föra henne öfver daggvåta stigar upp till älsklingsstället, brinken, där den gamla soffan stod. Så skulle han taga henne så mildt och varligt om lifvet, se på henne med sin blidaste blick och säga henne allt.

Och då visste han så säkert, att hon skulle låta honom kyssa sig och sedan lägga sitt lilla hufvud mot hans bröst och säga, att hon alltid älskat honom. Och så skulle han kyssa henne åter — länge, ofta.

När Kurt kom hem hade Gertrud inte kommit ännu. Dag efter dag gick, och hon syntes ej. I huset, där hon bott, hade några andra flyttat in, men inte var det säkert, att hon skulle bo just där äfven i år.

Likväl kände han sig något orolig däröfver. Att hon skulle dröja så länge, hon visste ju, att han var student och längtade väl efter att se honom. Och till något annat ställe hade de väl ej rest, både hennes mamma och tant hade ju tyckt så bra om det här.

Men sommaren gled undan, och hon syntes ej.

Hösten kom, och Kurt skulle till Lund. Sorgligt att ej ha ett kärleksminne från den första sommaren han var student. Men det kom väl flera somrar, och han var säker på, att hon ej glömt honom. Ja, han var nästan öfvertygad om, att hon älskade honom, fast hon börjat gråta den gången han kysst henne. För öfrigt kunde han ju någon gång resa in till Malmö och försöka träffa henne.

Men han träffade henne ej. Familjen hade flyttat till hufvudstaden. Och somrarna kommo och gingo.

Dock gick han här på samma vägar och

stigar och väntade att träffa henne. Han hade aldrig fått säga henne hvad han velat, och det tyngde honom. Hennes bild blef otydlig och dunkel, hennes drag flöto i hans inbillning tillhoppa till något obestämdt. Han var ej riktigt säker på, om han skulle känna igen, om han träffade henne någon annorstädes än på hembygdens stigar.

Fem år hade gått, då han åter såg henne. Det var i hufvudstaden. Han hade af en slump fått reda på, hvar hon bodde, och beslöt att söka upp henne.

Han mindes, att han varit en smula orolig, när han af den gamla tanten, som kom och öppnade, infördes i salongen.

Men han återvann sitt lugn och kände ej ett spår af den rörelse han fruktat skola infinna sig, då han fick se Gertrud. Det var densamma han gått och svärvat med i skog och mark den där sommaren, men ej henne, som han sett i sina drömmar sedan. Han såg på henne och märkte, att hon ej var vacker, kunde knappast kallas täck. Hon hade uppnäsa och något sträfft i hela sitt ansikte.

Hon blef något öfverraskad, när hon fick se honom och log vänligt emot honom, men

syntes ej på något närmare sätt berörd. Hon var nu lärarinna i en flickskola.

Kurt blef bjuden på portvin och bakelser. Han satt en stund och språkade om likgiltiga saker. Man hade upptäckt en gemensamt bekant familj, öfver hvilken man kunde uttömma sig. Men han reste sig snart och tog farväl för att gå, sedan han på inbjudan att besöka dem oftare, mekaniskt svarat, att han nog skulle komma någon gång.

Då han kom ut på gatan, kände han sig som befriad från något, han visste inte riktigt hvad. Han gick aldrig dit mera, och då han en gång sedan mötte Gertrud på gatan, måste han tillstå för sig själf, att hon dock såg skärligen obetydlig ut.

År gingo, och Kurt kom ej mera hem om somrarna. Ofta tänkte han på Gertrud, men aldrig dök hon upp för honom i annan omgivning än bygden där hemma. Hon blef, utan att han visste det, en personifikation däraf. Skogen och hafvet och fälten och ängarna, dagrar och skuggor öfver hembygdens nejd väfde hennes väsen. Hennes mun hade ej lystnadens purpur, blott ett vekt vemod. Hon blef en

kvinna, hvars blick och handslag voro trofasta som en barndomsväns.

Han tänkte på henne i synnerhet om hösten, när bladen blefvo röda och föllo af och vintern var nära. Då skulle han vilja stänga sin dörr och med trygghet och lugn lägga sitt hufvud i hennes sköte och glömma, att därute ej mera fanns sommar och blommor och dofter, utan köld och död.

V.

Det var midsommarkväll.

Dagen hade varit kvalmig och stilla med en hotande, orörlig molnrand i söder och luften tung af annalkande åska.

På topparna af kullarna blossade tjärtunnorna, och röken steg svart och tjock upp i den halfljusa luften. Sundet låg bidande blankt som en jättevid trolspegel, och solen hade gått ned i moln.

På dansbanan inne i skogen stod majstången med sitt kors, virad med gröna ruskor

af björk och bok, hvit chrysanthemum och blåklint. Drängar och pigor hade kommit dit från gårdarna, fiskarfolket och badgästerna från stugorna vid stranden. En gammal fiskare med träben och tjock yllehalsduk trots sommarvärmen trakterade dragspelet, och man snurrade rundt i valserna och polskorna på den lilla barslitna, runda fläcken mellan bokarna, så kinderna glödde och svetten lackade i stora droppar från pannorna.

Kurt hade gått dit för att se på dansen. Han var ensam. Judith hade känt sig illamående hela dagen af den tryckande luften och stannat hemma. Hon hade bedt Kurt vara hos sig, men han hade föregifvit, att det var ett bruk, att husbonden visade sig ett slag bland sitt folk, då det dansades kring majstång.

När han kom till platsen, hade man tagit hvarandra i händerna och dansade ringdans. En och annan af herrefolket och badgästerna gick med i ringen.

Höga bärg och djupa dalar,
här är vännen, som mig behagar.
Hej, hopp, min lilla hjärteknopp!
Vi ska' dansa, till solen rinner opp.
Hej, hopp, min sköna!
Nu ha vi dansat i det gröna.

Kurt stödde ryggen mot en trädstam och såg på. Där fanns månet ansikte bland de församlade, som han mindes från forna dagar, mången bekant hälsning, som riktades emot honom. Han stod som en frånvarande, såg dem snurra och hoppa och hörde dem sjunga. Så hade ju också han gjort en gång, men det var länge sedan.

Då fick han plötsligt bland de dansande syn på någon, som han nästan väntat sig att få se här. Det var en ung flicka med askblondt hår och mörka ögonbryn öfver mörkblå ögon. Han kände genast igen henne, det var densamma, som öfverraskat honom och Judith den kvällen de sutto ute på brinken.

Innan han själf hunnit göra sig reda för något, hade han trädt in i ringen och bjudit upp den okända till en sväng.

Höga bärg och djupa dalar,
här är vännen, som mig behagar.

Hon sjöng med, så godt hon kunde för den häftiga dansen, som höll på att förtaga både syn och sans. Kurt sökte uppfånga hennes blick, men hon höll ögonen envist nedslagna.

Hej, hopp, min lilla hjärteknopp!
Vi ska dansa, tills solen rinner opp.

Han släppte henne och gick tillbaka i ringen. Men strax stod hon åter framför honom, som han väntat. Det var ju så få herremanskavaljerer med i dansen.

Hej, hopp, min sköna!
Nu ha vi dansat i det gröna.

Dragspelet tystnade, och de dansande stannade för att pusta ut. Det var öfver midnatt, och de gamla hade redan troppat af mot hemmen.

Kurt såg sig om efter sin unga okända och fick just se hennes ljusa sommarhatt försvinna vid kröken af en gångstig. Han kunde ej betvinga sin lust att följa efter henne, och hade snart hunnit upp henne. Hon gick sakta och drömmande, och till hans förvåning helt ensam.

Hon vände sig om, när hon hörde någon komma bakom sig, och stannade, när hon såg, hvem det var.

Stigen var för smal för två, och Kurt måste gå ut i gräset för att komma jämsides med henne, men det var alldeles torrt, ej en droppe dagg hade fallit.

— Går fröken redan hem? Midsommarkvällen är ju till för de unga att vaka och älska.

Hon skrattade sakta och förläget och sade, att hon lofvat där hemma att ej bli länge ute.

De gingo tysta bredvid hvarandra gångstigen fram. Så glesnade träden omkring dem, och utsikten åt stränder och vatten var fri. Tjærtunnorna brunno som starkast, och stora skyar af rök sväfvade öfver nejden. Rundt omkring de sprakande bålerna rörde sig svarta gestalter med långa störrar i händerna för att röra om i elden. På Själlands stränder lyste de fladdrande lågorna i långa rader, och Sundet sträckte ut sin skumma spegel i det matta, glindrande månskenet. Längst i norr, där molnen lågo tjocka öfver Kattegat, brann himlen dunkelröd.

— Vi sätta oss väl i gräset en stund och räkna blossen därinne?

Den unga flickan blickade tvekande på frågaren, som redan sjunkit ned i det höga, torra gräset i skogsbrynet. Hon ville just leende afböja hans besynnerliga förslag, då hon mötte hans blick, och denna blick var så sorgsen och bedjande, att hon kände sig tvingad att göra honom till viljes.

Hon drog kjolarna åt sig och satte sig på en tufva vid hans hufvud.

— Och nu skall jag berätta för er en gammal saga, om ni vill göra er besvär att höra på.

Han talade sakta och drömmande, och stämman lät sällsamt klagande och sorgsen. Hon svarade ej, hon satt orörlig och lät blicken irra bort öfver strandens kullar och det vida vattnet. Hans röst hade mjuka tonfall, och talet var flytande och långsamt, som om han läste i en bok.

— Det var en gång en riddare, som hade en ungdomskär. Hennes hår var blondt och mjukt som finspunnet silke, hennes ögon som himlen och hafvet om våren och dess blick varm och blid som violernas doft.

Den riddaren var ung och drömde så fagert om sin ungdoms mö. Och längtans dagar gingo som långa, tysta vågor med kvällsolens blod på svallande ryggar.

Så kom den dag, då han skulle föra den hvita mön till sin borg.

Det var en morgon med sol öfver vida ängar och sol mellan bladen i gröna skogar. Och riddaren steg i sadeln på gångaren grå i sin skönaste skrud. Hans hatt hade vajande fjädrar, hvita som de flygande skyar om sommaren, hans glänsande mantel var af himmelsblå syndal.

Och riddaren red genom grönan skog i soliga drömmar om sin hjärtanskär, som snart skulle blifva hans brud. Hvarje fågel sjöng i skogen, hvarje blomma doftade så blidt, hvarje strå, hvarje blad var så grönt.

Men då riddaren kom till hennes faders borg, var jungfrun röfvad af trollen.

Då red riddaren ut i vidan värld att söka sin ungdomskär och stöta sitt svärd genom trollet, som röfvat henne bort.

Han färdades genom många länder, klappade på portarna till mången förhäxad borg, sökte i skogar och i klyftor och i bärgakungens salar. Men ingenstädes fann han sin ungdomskär.

Och åren gingo. Och hans vilja började bli slö och minnet af henne han sökte att blekna. Han blef vän med trollen och lyssnade till huldrornas lockande röst. Han snärjdes alltmer i deras fina nät, han kysste deras varma läppar, slumrade vid deras mjuka bröst.

Och så en dag, då han funnit silfverstrimor i sitt svarta hår och såg, att han började blifva gammal, tog han den skönaste huldarn till sin borg, ty han älskade hennes fagra kropp och trodde, att han funnit lyckan.

Men en sommarmorgon, då solen sken, gick han ensam i sin hembygds skogar, hörde fåglarna kvittra och vinden sjunga sina gamla visor i de gröna grenarna. Så kom han längst in, där snåren voro tätast och granen stod mörk. Där fanns en källa med klart, porlande vatten, sammetsmjuk mossa på kanterna och fin hvit sand därnere på bottnen. Han ville dricka af vattnet, men då han såg däri, möttes hans blick af ett ansikte, som han ej sett på många, många år. Det var hans ungdomskär, och hennes ögon sågo så stora och sorgsna på honom därnere från djupet, där trollen höllo henne fången.

Och den gamle riddaren satte sig på kanten af källan och grät.

Kurt tystnade. Han hade fattat den unga flickans hand, och hon hade ej gjort min af att draga den tillbaka, lyssnande som i andakt till hans sällsamma, smekande ord.

Hvad var det då för en besynnerlig man, som låg där vid hennes fötter, med det gråsprängda håret, de svarta, nedhängande mustascherna, den bruna, spörjande blicken och hela den trötta minen?

Hon bröt först tystnaden.

— Det är mycket sent. Nu är jag tvungen gå hem.

Han såg upp, som hade han vaknat ur en dröm.

— Det får väl jag också. Hem till min hustru.

Hon drog hastigt sin hand undan och stirrade frågande på honom. Men han reste sig upp, drog hennes hufvud till sitt bröst och kysste henne på pannan.

Hon var betagen af en blandad känsla af skräck och ängslan. Hon gjorde intet motstånd och svarade ej, då han mumlade några ord till afsked.

* * *

Kurt vandrade långsamt hemåt öfver ägorna. Molnranden i söder hade glidit upp och betäckte nästan halfva himlen. Då och då flammade en blixtnur ur den svarta, tjocka massan, och åskan mullrade. I skogen susade det olycksbådande i grenarna, och vinden började blåsa.

Han påskyndade sina steg för att hinna hem innan ovädret brast löst.

Han var i en beklämd sinnesstämning, och för hans minne dök upp en dröm, som han

haft för många år sedan, en vild hemsk dröm, som kom honom att rysa hvar gång han tänkte på den.

* * *

Han hade sett sig själf med bleka kinder, svettig panna och glödande ögon vandra omkring i en bygd, som ej kunde vara någon annan än den där hemma.

Det hade varit en stilla kväll på senhösten, utan blåst och oväder. Hafvet hade vaggat ändlöst grått, och himlen hängt full med gråblå molnklungor.

Han hade sett sig själf så tydligt, där han kom gående fram mot gården i sin långa, bruna reskappa och med hatten djupt ned i pannan.

Han hade kommit långväga ifrån och nalkades hemmet för första gången på många, många år. Utur folkstugan lyste ljus, skedarna skrapade mot faten, och ute i köket slamrade man med spiselringarna. Han smög sig fram och tittade in genom rutan.

Därinne var halfskumt, den gamla lampan lyste matt. Golfvet var strödt med fin, hvit sand och friskt enris. Kring det väldiga bor-

dets långsida sutto drängarna på den väggfasta bänken med de bruna lerbunkarna, rågade med mjölk och rykande gröt framför sig.

Vid bordsändan på den korta bänken med ryggstöd satt han själf, fast kinderna voro kraftigt brunstekta af solen, skägget raggigt och håret oklippt, händerna valkiga och med svarta ränder under naglarna.

Han satt där med den breda, något rundade ryggen böjd under mödorna, med den själfmedvetna trygga minen och de bestämda ögonen. Det var han själf, men som bonde, som satt där som en kung vid bordsändan i sin egen stuga och på gammaldags sätt med den breda förskärarknifven skar tjocka skifvor af den stora, runda limpan.

Han, som kom långväga ifrån och stod där utanför, med det bleka, trötta, härjade ansiktet i den uppslagna kappkragen, fattades af en ousäglig ängslan och vågade ej träda in.

Han smög sig tyst därifrån bort till ladugården. Portarna voro stängda och klinkorna pålagda. Han hörde, hur kamparna stampade i spiltorna och gnäggade hest och hur korna i båsen med jämna tag malde sönder fodret. Mot det stensatta golfvet slamrade trätofflor.

Det gick någon därinne. Han kunde ej se hvem det var, men han kände på sig, att det var en gammal man med grått skägg och böjd rygg, och att äfven denne man bar hans egna drag.

Då bräkte ett litet lam. Det lät så svagt och spädt som ett barnskrik. Och han kände sig ännu mera beklämd och ängslig och gick därifrån.

Han gick ut på åkrarna och ville gå bort till den gamla skogen. Han såg på pilarna och alarna vid dikeskanterna, men de förvandlades alla inför hans ögon, de blefvo krokiga gubbar med raggigt skägg, och alla, alla buro de hans egna drag och tittade på honom med förebrående blickar. Han såg, att deras fötter voro vuxna fast i jorden och att de ej kunde röra sig.

Då greps han af ett vanvettigt raseri. Han störtade sig öfver en af de gamle männen, slog honom i ansiktet med sin knutna hand, fattade honom i strupen och drog honom till marken. Men gubbens armar voro fasta och seniga och drogo honom med sig till jorden.

Där låg han och kunde ej resa sig. Han kände, att hans fingrar och tår började för-

vandlas till hårda trädrötter, slingra sig ned i marken och förgrena sig. Han växte fast vid jorden och låg hjälplös.

Bakom sig hörde han hur grenarna började rassla mot hvarandra i skogen och susa en sång, så gammal och tung och vemodig, att han måste gråta bittert därvid. Men tårarna svalkade honom ej, de brände som eldkulor, när de rullade nedför hans heta ansikte, och hans händer sutto fast i marken, så han kunde ej torka bort dem.

Så började en dyster blåst sopa fram genom rymden. Molnen jagade däruppe som gråa afgrundsandar och sökte ta fast i hvarandra med sina långa, trasiga händer.

Och långt därofvan — så långt, så långt — där hängde himlen svagblå och ren och vacker.

Och där sutto de ljusgula stjärnorna och skeno, men han tyckte att de skrattade hånfullt åt honom, alla, alla.

* * *

När Kurt kom hem och trädde in i förstugan, kom Judith emot honom. Hon hade

kastat sin hvita nattdräkt öfver axlarna och såg blek och uppskrämd ut.

Han såg ej på henne och tycktes vilja gå åt sidan för henne. Hon föll honom om halsen och försökte kyssa honom, men han stötte henne omildt bort, gick in i sitt rum och riglade dörren.

VI.

Åskvädret rullade öfver bygden. Blixtarna skuro som svärd af eld ur de svarta framvältrande molnmassorna. Skrällarna kommo allt tätare och starkare, kommo bandhundarna att tystna och rädsla krypa in i sina kojor och tvungo människorna i stugorna ur sina sängar att bida i bäfvan och ängslan.

Därborta i skogen susade kronorna sin dystra sång och regndropparna började falla. Då trängde till hundra lyssnande öron ett ljud, som man nästan väntat, men som dock kom alla att förskräckta spritta till för att därpå lyfta af klinkorna, huttrande och rysande bege sig utom dörren och speja om husknuten ut i bygden.

Ljudet svälldes ut starkare och starkare och trängde till allas öron.

Det var kyrkklockorna.

I ängslan och oro spejade man omkring, hvilken gård olycksbudet månne gälla. Och se!

Bortåt sjön åt väster till, där molnen vid synranden redan skingrat sig och himlen lyste med svagblå glans, matt öfvergjuten af ett rosigt sken, där solen sjunkit, lopp som en svart båglinje kullarnas rand. Och där på krönet, där Kurt Verners gård låg, steg röken i tjocka skyar och flammade en och annan blodröd eldstunga.

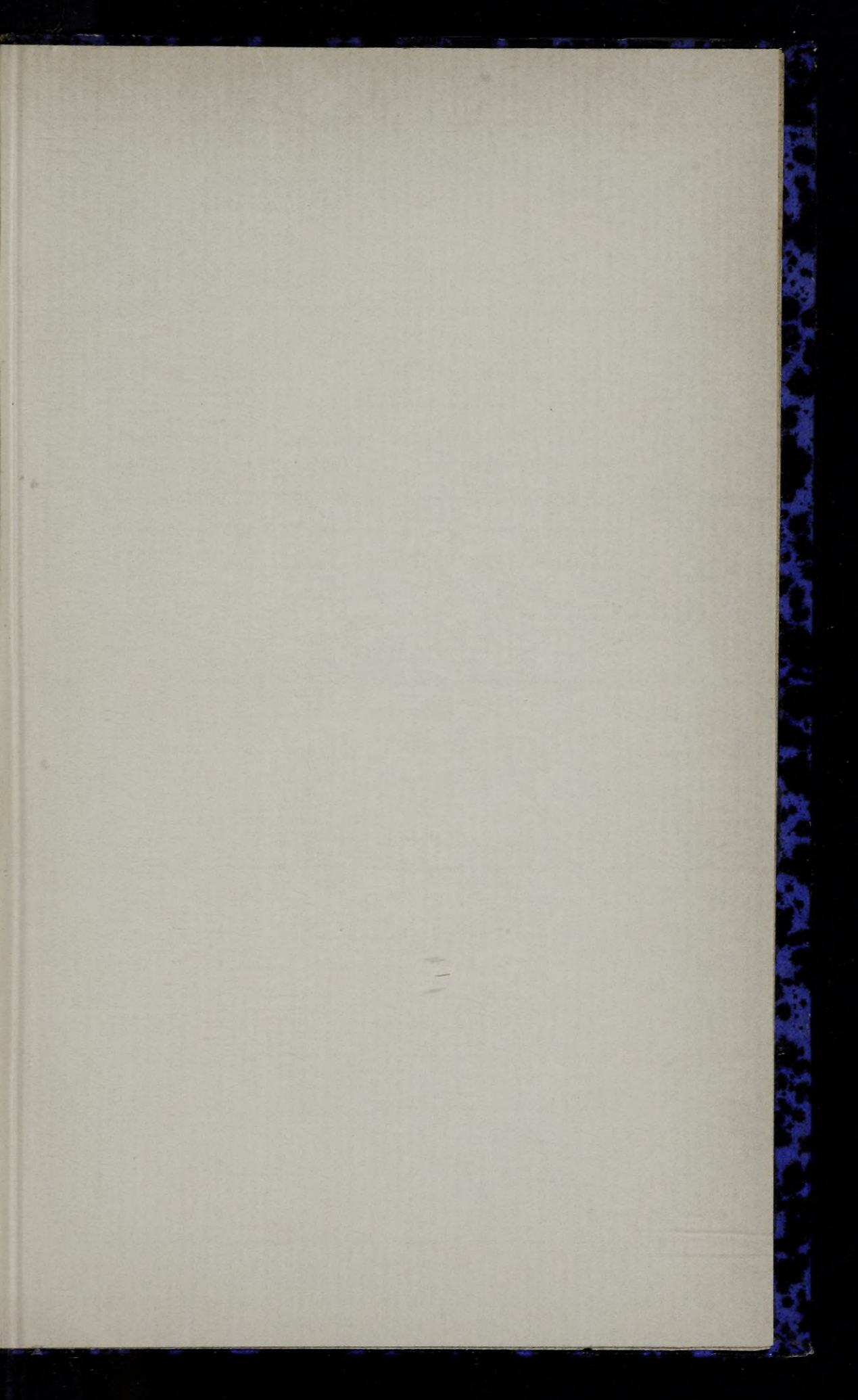
Öfver vägar och stigar och åkrar kommo karlarne springande. Karaktärsbyggnaden stod redan som ett flammande bål, och gnistorna sprutade i skimrande kaskader utöfver trädgården. Borta från uthuslängorna vältrade sig tjocka, tunga rökmoln, och vida ut i bygden hördes kornas råmande, där de stampade i båsen och ryckte i kedjorna, blandadt med fårens ängsliga bråkande och lammens pipiga läten som späda barnskrik.

Borta från spruthuset vid kyrkan kommo vagnarna rasslande öfver vägarna, men långt innan de hunnit fram fanns intet att göra. Går-

den brann ned i grund, och endast med knapp nöd kunde man rädda boskapen. Under hela tiden hade man ej sett till gårdens herre, men på morgonen påträffades han — innebränd och förkolnad under ruinerna.

Sedan gick det i långliga tider i bygden ett rykte, att han själf skulle ha satt eld på gården, och de, som funnit honom, påstodo, att kring halsen på honom funnits något, som liknade ett förkolnadt rep.

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET, LUND

15000

400999126